

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

CETURTĀ NODAĻA

LIETA “ČORAPS pret MOLDOVU”

(Pieteikums Nr. 12066/02)

SPRIEDUMS

STRASBŪRA

2007. gada 19. jūnijā

GALĪGĀ REDAKCIJA

19.09.2007.

Šis spriedums kļūs galīgs Konvencijas 44. panta 2. punktā minētajos apstākļos. Tajā var tikt veikti redakcionāli labojumi.

Lietā “Čoraps pret Moldovu”

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Ceturtais nodaļa), sanākusi kā palāta šādā sastāvā:

Nikolass BRACA [*NICOLAS BRATZA*], *priekšsēdētājs*,

H. KASADEVALS [*J. CASADEVALL*],

DŽ. BONELLO [*G. BONELLO*],

K. TRAJA [*K. TRAJA*],

S. PAVLOVSKIS [*S. PAVLOVSKI*],

L. GARLICKIS [*L. GARLICKI*],

Ļ. MIJOVIČA [*L. MIJOVIĆ*], *tiesneši*,

un F. ARAČI [*F. ARACI*], *nodaļas sekretāra vietniece*,

pēc apspriešanās slēgtā sēdē 2007. gada 29. maijā

pasludina šo spriedumu, kas pieņemts attiecīgajā datumā.

TIESVEDĪBA

1. Tiesvedība tika sākta pēc tam, kad 2001. gada 5. decembrī saskaņā ar Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – “Konvencija”) 34. pantu Tudors Čoraps [*Tudor Ciorap*] (turpmāk tekstā – “pieteikuma iesniedzējs”) iesniedza Tiesai pieteikumu (Nr. 14437/05) pret Moldovas Republiku.
2. Pieteikuma iesniedzēju, kam bija piešķirta juridiskā palīdzība, pārstāvēja V. Jordaki [*V. Iordachi*] no Kišiņevā reģistrētas nevalstiskās organizācijas “Advokāti cilvēktiesību jautājumos” Moldovas valdību (turpmāk tekstā – “Valdība”) pārstāvēja tās pilnvarotais V. Pirlogs [*V. Pârlog*].
3. Pieteikuma iesniedzējs iesniedza sūdzību atbilstoši Konvencijas 3. pantam (necilvēcīgi ieslodzījuma apstākļi un piespiedu barošana), 6. panta 1. punktam (tiesas pieejamība saistībā ar viņa piespiedu barošanu), 8. pantam (korespondences cenzūra, tiesības satikt savu ģimeni privātos apstākļos) un 10. pantam (ieslodzījuma vietas iekšējo noteikumu pieejamība).
4. Pieteikums tika nodots Tiesas Ceturtajai nodaļai (Tiesas reglamenta 52. panta 1. punkts). Minētās nodaļas palāta 2005. gada 11. oktobrī pieteikumu atzina par daļēji nepieņemamu un nolēma paziņot Valdībai par pārējām sūdzības daļām. Atbilstoši Konvencijas 29. panta 3. punktam tā arī nolēma vienlaicīgi skatīt lietas pamatotību un lietu pēc būtības.

FAKTU IZKLĀSTS

I. LIETAS APSTĀKĻI

5. Pieteikuma iesniedzējs ir dzimis 1965. gadā un dzīvo Kišiņevā.
6. Lietas faktiskos apstākļus, ko iesniegušas puses, var apkopot šādi.
7. Pieteikuma iesniedzējs strādāja nevalstiskajā organizācijā “Sociālā amnestija”, kas specializējusies juridiskās palīdzības sniegšanā personām, kurām atņemta brīvība. Viņš apgalvo, ka savu darbību dēļ viņš kļuvis par vajāšana mērķi. Divās atsevišķās tiesvedībās viņš tika apsūdzēts vairākos smagos krāpšanas nodarījumos. Pieteikuma iesniedzējs ir otrās grupas invalīds, un viņam ir diagnosticēta “mozaikālā šizofrēnija”.

1. Apcietinājumā turēšanas apstākļi

8. Pieteikuma iesniedzējs tika apcietināts 2000. gada 23. oktobrī. 2000. gada 6. novembrī viņš tika pārvests uz Tieslietu ministrijas ieslodzījuma vietu (dēvētu arī par cietumu Nr. 3, ko pēc

tam pārdēvēja par cietumu Nr. 13) Kišiņevā. Konkrētus laikposmus viņš pavadīja Prunkulas aizturēto personu slimnīcā. Viņš tika atzīts par vainīgu vairākos noziegumos, taču apcietinājumā turpināja atrasties par citām apsūdzībām.

9. Saskaņā ar pieteikuma iesniedzēja sniegto informāciju apcietinājumā turēšanas apstākļi bija necilvēcīgi. Konkrētāk, viņš norādīja uz kameru pārblīvētību (kas dažkārt nozīmēja 2–3 aizturētos uz katriem diviem telpas m²), kā arī to, ka aizturētās personas ar tādām infekcijas slimībām kā tuberkuloze tika turētas kopā ar pārējiem, jo īpaši badastreiku laikā; tika atzīmēta arī parazītkukaiņu klātbūtne; pienācīgas vēdināšanas un dienasgaismas pieejamības trūkums; primitīvi sanitārie apstākļi, kas nenodrošināja privātumu; skaļš radio, kas pastāvīgi darbojās no plkst. 7.00 līdz 22.00, kā arī pasniegto ēdienu ļoti mazais daudzums un zemā kvalitāte. Līdz 2005. gada 27. maijam elektroenerģija un aukstais ūdens bija pieejami tikai dažādas stundas dienā. Pieteikuma iesniedzējs aprakstīja, ka viņa pārtikas deva vienai dienai bija 100 gramu biezputras ar ūdeni divas reizes dienā un pusdienās zupa, kas lielākoties sastāvēja no ūdens, kā arī papildus 400 gramu maizes visai dienai. Pamatojot savu sūdzību par kameras pārblīvētību, viņš sniedza piemēru par savu pārvešanu uz kameru Nr. 11 2001. gada 2. augustā, kurā viņš uzturējās kopā ar piecām citām personām, neraugoties uz to, ka bija pieejamas tikai divas divstāvu gultas. Viņš apgalvoja, ka viņam bija jāguļ uz grīdas, jo trūka gultu, un ka elektriskais apgaismojums viņam bija pieejams tikai sešas stundas dienā. Vēl viens piemērs bija viņa turēšana apcietinājumā kamerā Nr. 17a, kurā 12 m² platībā bija izmitinātas 10 personas.

10. Pieteikuma iesniedzējs atsaucās uz Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) ziņojumu par 2004. gadu (sk. turpmāk 47. punktu) un Tieslietu ministrijas ziņojumu par apcietinājumā turēšanas apstākļiem cietumā Nr. 13 (sk. turpmāk 43. punktu).

11. Pieteikuma iesniedzējs apgalvoja, ka par saviem apcietinājumā turēšanas apstākļiem sūdzējies dažādām instancēm. Valdība to apstrīdēja. Pieteikuma iesniedzējs iesniedza atbildes no Iekšlietu ministrijas Brīvības atņemšanas iestāžu nodaļas un Sabiedriskās kārtības nodaļas, kurās bija aplūkoti arī pieteikuma iesniedzēja apcietinājumā turēšanas apstākļi. Turklāt viņš iesniedza kopijas no savām Valdībai un cietuma Nr. 3 administrācijai adresētajām sūdzībām, kurās viņš arī sūdzējās par apcietinājumā turēšanas apstākļiem. Savā 2003. gada 29. decembra vēstulē Brīvības atņemšanas iestāžu nodaļa atzina, ka cietums Nr. 3 “periodiski bija pārpildīts”, kā rezultātā palielinājās pedikulozes un ādas slimību izplatība. Tika apstiprināta arī parazītkukaiņu klātbūtne, lai gan šajā saistībā no aizturētajiem nebija saņemtas sūdzības. 2002.–2003. gadā cietumā tika veikta liela apjoma dezinfekcija.

12. Savā 2002. gada 17. februāra vēstulē cietuma administrācijai pieteikuma iesniedzējs sūdzējās par gultu neesamību kamerā Nr. 72, kurā viņš tolaik tika turēts, tādēļ aizturētie bija spiesti gulēt uz koka sastatņiem. Viņš norādīja uz dienasgaismas un svaiga gaisa ierobežoto pieejamību, jo logus sedza metāla aizsegi, uz spēcīgu smaku un mitrumu, kā arī uz parazītkukaiņiem, kas traucēja viņam gulēt. 2002. gada 26. maija vēstulē pieteikuma iesniedzējs sūdzējās par savu pārvešanu uz desmit dienām uz vienieslodzījuma kameru Nr. 7, kas bija ļoti mitra, un tāpēc viņš baidījās, ka varētu saslimt ar tuberkulozi. Turklāt viņam trīs dienas netika pasniegts ēdiens, un kamerā bija graužēji. Kamerā nebija mēbeļu, izņemot gultu, kas dienas laikā tika ievilkta sienā, un pieteikuma iesniedzējam bija jāsež uz kailas betona grīdas. Logu nebija, savukārt elektriskais apgaismojums bija pieejams tikai 5–6 stundas dienā, pārējā laikā atstājot viņu pilnīgā tumsā. Viņš lūdza izsaukt ārstu un pārvest viņu uz citu kameru. Nav konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējs būtu saņemis atbildi uz šīm divām sūdzībām, un Valdība par tām nav izteikusies. Savā “badastreika dienasgrāmatā” pieteikuma iesniedzējs atzīmēja savu pārvešanu uz kameru Nr. 11 2001. gada 2. augustā un uz piecu citu personu atrašanos tajā.

13. Atbilstoši Tieslietu ministrijas 2005. gada 25. novembra vēstulē sniegtajai informācijai pieteikuma iesniedzējs tika turēts kamerās Nr. 2, 17a, 53, 70a, 84, 89 un 116, visu kameru

izmēri bija 8–12 m². Nebija norādīts to aizturēto skaits, cik varētu izvietot šajās kamerās, un nebija arī norādīta informācija par to, cik aizturētie faktiski tika turēti apcietinājumā šajās kamerās kopā ar pieteikuma iesniedzēju. Vienīgais izņēmums bija kamera Nr. 116, kurā pieteikuma iesniedzējs tika turēts piezīmju iesniegšanas laikā (2005. gada 13. decembrī), kuras izmērs bija 10 m² un kurā apcietinājumā tika turēta vēl viena persona. 2005. gada 30. novembra vēstulē citai personai, kas tika turēta apcietinājumā tajā pašā kamerā Nr. 116, Ģenerālprokuratūra norādīja, ka “visām minētajā kamerā apcietinājumā turētajām personām bija gulta un gultasveļa”. Valdības iesniegtajā videoierakstā redzams, ka kamerā ir divas divstāvu gultas, no kurām viena izvietota aiz klozetpoda. Saskaņā ar Valdības sniegto informāciju elektroenerģija un aukstais ūdens bija pieejami pastāvīgi, un katrā kamerā bija dienasgaismas. Pieteikuma iesniedzējam bija tiesības ik nedēļu mazgāties vannā. Ēdiens tika pasniegts atbilstoši attiecīgajiem Valdības noteikumiem, kā arī “atkarībā no pieejamības” tika pasniegta gaļa un zivis. Aizturētie varēja iegādāties pārtiku vietējā veikalā, un viņiem bija atļauts saņemt sūtījumus no ārpuses. Turklāt pieteikuma iesniedzēju vairākkārt ārstēja dažādi ārsti saistībā ar viņa badastreikiem un paškropļošanos, un viņš guva priekšrocību uzturēties labākos apstākļos cietuma slimnīcā.

2. Barošana piespiedu kārtā

(a) Pieteikuma iesniedzēja barošana piespiedu kārtā

14. Pieteikuma iesniedzējs 2001. gada 1. augustā uzsāka badastreiku, pamatojoties uz iespējamiem viņa un viņa ģimenes locekļu tiesību pārkāpumiem. Tā kā divu nedēļu laikā pie viņa neieradās neviens prokurors, lai pārrunātu iespējamās pārkāpumus, 2001. gada 14. augusta naktī viņš sagrieza sev plaukstas locītavas un pašai zdedzinājās. Viņš tika ārstēts un pēc tam vairākkārt barots piespiedu kārtā. Pieteikuma iesniedzējs iesniedza savu “badastreika dienasgrāmatu”, kurā viņš atzīmēja savas piespiedu barošanas dienas un veidu, savu veselības stāvokli attiecīgajā laikposmā un savu pārvešanu uz dažādām kamerām. Pieteikuma iesniedzējs rakstīja, ka viņš lūdzis veikt pārtikas ievadīšanu intravenozi, nevis ar kuņģa zondi.

15. Pēc pieteikuma iesniedzēja sūdzības 2001. gada 13. septembrī dežūrārsts noteica sākotnējo diagnozi: “labās puses intermuskulāra cirkšņa trūce?” (“*hernie intermusculară inghinală din dreapta?*”). 2001. gada 14. septembrī ķirurgs noteica šādu diagnozi: “[vēdera] priekšējās sienas savienojuma abscess?” (“*abcès de l’articulation de la paroi antérieure?*”). Tika nozīmēta ārstēšana, taču pieteikuma iesniedzējs no tās atteicās. Viņš norādīja, ka pēc ārstēšanas noraidījuma 2001. gada 14. septembrī viņš uz dažām dienām tika pārvests uz tumšu, aukstu un mitru vienieslodzījuma kameru, kurā nebija mēbeļu.

16. Cietuma psihiatrs, kas pārbaudīja pieteikuma iesniedzēju vairākas dienas pēc 2001. gada 14. augusta starpgadījuma, tiesā paziņoja, ka saskaņā ar viņa izdarīto secinājumu pieteikuma iesniedzējs skaidri apzinājās savas rīcības sekas un skaidroja to kā galējo līdzekli, protestējot pret viņa tiesību pārkāpumiem. Ārsts piebilda, ka uz viņu tika izdarīts spiediens parakstīt aktu, lai pieteikuma iesniedzēju pasludinātu par garīgi slimu, ko viņš atteicās darīt. 2003. gada augustā–septembrī pieteikuma iesniedzējs atradās stacionārā ārstēšanā pēc tam, kad viņam cita starpā tika diagnosticēta mozaikālā šizofrēnija.

17. Atbildot uz pieteikuma iesniedzēja advokāta pieprasījumu, cietuma administrācija apstiprināja, ka 2001. gada 3. augustā pieteikuma iesniedzējs bija uzsācis badastreiku un ka viņam tajā pašā dienā tika veikta veselības pārbaude. 2001. gada 15. augustā viņš pārgrieza sev vēnas un pašai zdedzinājās, un nekavējoties tika ārstēts. 23. augustā ārsts secināja, ka pieteikuma iesniedzēja veselības stāvoklis ir samērā apmierinošs. 24. augustā ārsts konstatēja, ka pieteikuma iesniedzēja veselības stāvoklis pasliktinājās un noteica piespiedu barošanu. Viņš tika barots piespiedu kārtā kopumā septiņas reizes, tostarp 2001. gada 28. augustā, 3., 5.,

6., 7. un 10. septembrī. Pieteikuma iesniedzējs 2001. gada 14. septembrī tika pārvests uz aizturēto personu slimnīcu un pārtrauca badastreiku 2001. gada 4. oktobrī. Barošana tika veikta, pamatojoties uz Likuma par pirmstiesas apcietinājumu 33. pantu (sk. turpmāk 40. punktu) un īpašu instrukciju (sk. turpmāk 41. punktu). Minētā instrukcija nav publiskota, taču pieejamā informācija liecina, ka pieteikuma iesniedzējs zināja tās saturu, jo viņš to bija pieminējis savā “badastreika dienasgrāmatā”. Arī cietumu noteikumi nebija publiskoti, taču tajos nebija ietverti nekādi noteikumi par piespiedu barošanu. 2003. gada 23. decembrī izņēmuma kārtā kopija tika nosūtīta pieteikuma iesniedzējam.

18. Atbilstoši Valdībai iesniegtajiem dokumentiem pieteikuma iesniedzējs tika eskortēts uz tiesas sēdi 2001. gada 4. un 13. septembrī. Pieteikuma iesniedzējs savā “badastreika dienasgrāmatā” atzīmēja, ka viņš netika barots 2001. gada 4. un 13. septembrī, jo minētajās dienās viņš tika nogādāts tiesā. Atbildot uz Tiesas lūgumu iesniegt visus saistītos medicīniskos dokumentus par pieteikuma iesniedzēja barošanu piespiedu kārtā, tostarp jebkādu veikto medicīnisko pārbaužu rezultātus, Valdība iesniedza prasītos dokumentus. Pēc 2001. gada 11. septembra tika veikti vairāku veidu medicīniskie izmeklējumi saistībā ar pieteikuma iesniedzēja veselības stāvokli, tostarp asinsanalīzes un urīna analīzes, kardioloģiskie un cita veida mērījumi. Atbilstoši dežūrārsta vīzīšu reģistrā norādītajiem datiem pieteikuma iesniedzēja veselības stāvoklis laikposmā no 2001. gada 1. līdz 21. augustam lielākoties bija apmierinošs. Dežūrārsts 2001. gada 23. augustā secināja, ka pieteikuma iesniedzēja veselības stāvoklis bija “samērā apmierinošs”, taču uzskatīja, ka viņš nebija pietiekami vesels, lai piedalītos kriminālizmeklēšanas darbībās, jo bija sūdzējies par vispārēju nespēku un reiboņiem. 2001. gada 24. augustā dežūrārsts atzīmēja: “Nozīmēta piespiedu barošana saskaņā ar norādījumiem (piens 800 ml, cukurs 50 g)”. Līdzīgas piezīmes tika veiktas 2001. gada 28. augustā, un 2001. gada 3., 5., 6., 7. un 10. septembrī. Vairākos no šiem datumiem dežūrārsts atzīmēja, ka pieteikuma iesniedzēja veselības stāvoklis bija „samērā apmierinošs“, turpretī 2001. gada 5. septembrī tas bija „apmierinošs“. 2001. gada 5.–7. septembrī netika veiktas nekādas atzīmes par ievadītās pārtikas veidu.

(b) Tiesvedība par pieteikuma iesniedzēja barošanu piespiedu kārtā

19. Pieteikuma iesniedzējs 2001. gada oktobrī iesniedza sūdzību par piespiedu barošanu un par šā procesa izraisītajām sāpēm un pazemojumu. Viņš aprakstīja procesu šādi: viņš vienmēr tika saslēgts rokudzelžos, lai gan nekad fiziski nepretojās piespiedu barošanai, bet vienkārši protesta formā atteicās no ēdiena. Cietuma personāls piespieda viņu atvērt muti, raujot viņam matus, cieši satverot viņa kaklu un kāpjot viņam uz kājām, līdz viņš vairs nespēja izturēt sāpes un atvēra muti. Tad viņa mute tika nofiksēta atvērtā pozīcijā, izmantojot mutes metāla atvēršanas ierīci. Viņa mēle tika izvilktā ārā no mutes ar metāla knaiblēm, kas, pēc viņa sacītā, ikreiz padarīja mēli nejutīgu un asiņojošu. Tad viņa kuņģī tika ievadīta cieta zonde, caur kuru kuņģī nonāca sašķidrināts ēdiens, dažkārt izraisot asas sāpes. Kad metāla turētājs tika noņemts no viņa mutes, viņš asiņoja, nejuta savu mēli un nespēja parunāt. Viņa piespiedu barošanai izmantotie instrumenti nebija apgādāti ar vienreizējai lietošanai piemērotu aizsargmateriālu, kas novērstu sāpes un infekciju.

20. Saskaņā ar apgalvojumu, ko tiesā sniedza lieciniece C. S., medmāsa, kura personīgi piedalījās pieteikuma iesniedzēja piespiedu barošanā, pieteikuma iesniedzējs ne vienmēr pretojās piespiedu barošanai, un šādos gadījumos nebija vajadzīga saslēgšana rokudzelžos, taču tā bija obligāta procedūra, kuru viņa uzskatīja par sāpīgu, bet nepieciešamu dzīvības glābšanai. B. A., speciālists, kurš personīgi veica pieteikuma iesniedzēja piespiedu barošanu, tiesā apgalvoja, ka dažkārt ievadītais ēdiens “neatbilda instrukcijai”.

21. V. B., aizturētais tajā pašā ieslodzījuma vietā, sniedza tiesā liecību, ka viņš bija redzējis asinis uz pieteikuma iesniedzēja un citiem aizturētajiem pēc viņu barošanas piespiedu kārtā. Pieteikuma iesniedzējs lūdza, lai viņam ievada pienu vai vitamīnus, izmantojot intravenozo katetru. Viņš iesniedza arī kopijas no lēmumiem par viņa ievietošanu vienieslodzījuma

kamerā uz 10 dienām saistībā ar badastreikiem 1994. gada 22. aprīlī un 15. oktobrī, 1995. gada 19. un 28. jūlijā, 21. augustā, 31. oktobrī, 24. novembrī un 4. decembrī. Pēdējā sankciju dokumentā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējs “turpināja kategoriski atteikties no ēdiena”.

22. Čentru rajona tiesa 2001. gada 4. novembrī atteicās pārbaudīt sūdzību, jo tā neatbilda procedūras noteikumiem. 2002. gada 18. februārī minētā tiesa vēlreiz atteicās pārbaudīt viņa sūdzību tā paša iemesla dēļ. Kišiņevas Reģionālā tiesa 2002. gada 25. aprīlī anulēja minēto lēmumu un norīkoja veikt atkārtotu lietas izskatīšanu, konstatējot, ka pieteikuma iesniedzējs kā aizturētais nevarēja pilnībā ievērot formalitātes un ka viņa sūdzības īpašais veids nodrošināja viņa lietas pārbaudi pēc būtības.

23. Čentru rajona tiesa 2002. gada 7. novembrī noraidīja viņa sūdzību kā nepamatotu. Tā koncentrējās uz piespiedu barošanas likumību un uzskatīja viņa atteikšanos ēst par ieslodzījuma vietas noteikumu pārkāpumu. Kišiņevas Reģionālā tiesa 2003. gada 30. aprīlī atbalstīja šo spriedumu.

24. Augstākā tiesa 2003. gada 19. aprīlī anulēja iepriekšējos spriedumus un norīkoja veikt atkārtotu lietas izskatīšanu. Tiesa norādīja, ka pirmās instances tiesas nebija skaidri noteikušas, vai pieteikuma iesniedzēja piespiedu barošanas pamats bija medicīniska nepieciešamība.

25. 2003. gada 9. oktobrī tika grozīts Likuma par ieslodzījuma vietām 33. pants (kurā bija paredzēta aizturēto barošana piespiedu kārtā badastreika laikā), skaidri aizliedzot aizturēto personu piespiedu barošanu.

26. Čentru rajona tiesa 2005. gada 15. februārī noraidīja viņa sūdzības kā nepamatas. Tā konstatēja, ka (tolaik spēkā esošais) likums, kas paredzēja to aizturēto piespiedu barošanu, kuri atteicās ēst, nebija pretrunā ar valsts vai starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, kuru nolūks bija aizsargāt šādu aizturēto personu dzīvību. Pieteikuma iesniedzējs tika barots piespiedu kārtā medicīniskas nepieciešamības dēļ, kā noteicis medicīnas personāls, un viņa saslēgšana rokudzelžos un citi ierobežojoši pasākumi bija nepieciešami, lai pasargātu viņu no viņa veselības un dzīvības apdraudējuma. Tiesa secināja, ka, ievērojot viņa pretošanos piespiedu barošanai, viņam bija jāpiemēro “īpaši līdzekļi, tostarp rokudzelži”, un ka to nevarēja uzskatīt par necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību. Tiesa neņēma vērā liecinieku C. S., B. A. vai V. B. paziņojumus (sk. iepriekš 20. un 21. punktu).

27. Kišiņevas Apelācijas tiesa 2005. gada 26. aprīlī atbalstīja šo spriedumu, būtībā atkārtotot Čentru rajona tiesas apsvērumus. Tiesa norādīja, ka pirmās instances tiesā uzklautie liecinieki bija nolieguši pieteikuma iesniedzēja spīdzināšanu un ka nebija pierādījumu, kas pamatotu viņa sūdzību.

28. Pieteikuma iesniedzējs iesniedza pārsūdzību Augstākajā tiesā, pamatojoties arī uz pierādījumu par viņa veselībai nodarīto kaitējumu piespiedu barošanas rezultātā, piemēram, nolauzto zobu un vēdera infekciju. Viņš arī pamatojās uz savu nespēju veikt maksājumus un minēja savu otrās grupas invaliditāti. Tiesa atteicās pārbaudīt viņa pārsūdzību, jo pieteikuma iesniedzējs nebija samaksājis tiesas izdevumus 45 Moldāvijas leju (MDL) apmērā (tolaik atbilda 3 euro (EUR)). Viņš lūdza tiesu atsaukt šos izdevumus, jo viņam nebija ienākumu avota un viņš nevarēja atļauties tos samaksāt. Tiesa sniedza atbildi 2005. gada 13. jūnija vēstulē, paskaidrojot, ka viņa pārsūdzība

“neatbilst Civilprocesa kodeksa 436. un 437. panta noteikumiem [...] Saskaņā ar 438. panta 2. punktu, ja pārsūdzība neatbilst 437. panta noteikumiem vai ja tiesas izdevumi nav samaksāti, tiesa to 5 dienu laikā nosūta atpakaļ ar tiesas priekšsēdētāja vai priekšsēdētāja vietnieka parakstu. Šo iemeslu dēļ mēs nosūtam atpakaļ Jūsu pārsūdzību, lai Jūs novērstu nepilnības. [...]”

3. Tiesas pieejamība

29. Pieteikuma iesniedzēja kasācijas sūdzību, kas tika iesniegta Augstākajā tiesā saistībā ar viņa piespiedu barošanu, minētā tiesa nepārbaudīja, jo netika samaksāti tiesas izdevumi (sk. iepriekš 28. punktu).

30. Pieteikuma iesniedzējs uzvarēja tiesvedībā 2003. gadā un saņēma 1800 MDL. Ar 2005. gada 1. jūlija spriedumu viņam piešķīra 5000 MDL. Tomēr šis lēmums tika pārsūdzēts, un pieteikuma iesniedzējs 2005. gadā nesaņēma neko no šīs piešķirtās summas. Pieteikuma iesniedzējs samaksāja 1000 MDL par advokāta palīdzību viņa apcietinājumā turēšanas laikā. Viņš saņēma arī kompensāciju par Francijas un Apvienotās Karalistes pasta iestāžu nozaudētu pasta sūtījumu (55 EUR).

31. Vairākās vēstulēs iekšzemes iestādēm viņš norādīja, ka tiesas izdevumus un citus viņa izdevumus sedza viņa radi vai draugi. 2003. gada 25. septembra vēstulē viņš lūdza cietuma administrāciju saņemt kompensāciju no pasta iestādēm un pārsūtīt to viņa advokātam.

32. Pieteikuma iesniedzējs ierosināja tiesvedību, pieprasot tiesas rīkojumu, kas piespiedu Valdību nodrošināt viņam finansiālos līdzekļus dažādu tiesvedību uzsākšanai. Augstākā tiesa 2004. gada 18. jūnijā noraidīja viņa sūdzību, jo netika ievērota ārpus tiesas strīdu izšķiršanas procedūra pirms tiesvedības uzsākšanas.

4. Korespondences cenzūra

33. Pieteikuma iesniedzējs iesniedza arī vairāku vēstuļu kopijas, tostarp no parlamenta (piemēram, 2002. gada 10. oktobra vēstuli), Tieslietu ministrijas (2001. gada 11. oktobra vēstuli), Konstitucionālās tiesas (2002. gada 18. septembra vēstuli), ombuda (2001. gada 23. augusta vēstuli), psihiatriskās slimnīcas (2002. gada 16. aprīļa vēstuli), kā arī no tādām tiesībsardzības iestādēm kā prokuratūra (2002. gada 11. jūlija vēstuli) un nevalstiskajām organizācijām, piemēram, "Amnesty International" (2003. gada 28. jūlija vēstuli) un "Advokāti cilvēktiesību jautājumos" (2003. gada 10. februāra vēstuli). Uz lielākās daļas no šīm vēstulēm ir cietuma zīmogi, uz kuriem norādīts reģistrācijas numurs un datums. Uz dažām vēstulēm ir rakstisks norādījums: "izsniegt [ieteikuma iesniedzējam]" un/vai atzīme ar viņa vārdu un uzvārdu un viņa kameras numuru (tostarp kameras Nr. 11, 13, 15, 20 un 72). Citu vēstuļu gadījumā zīmogs ir tikai uz aplokšnes. Dažas vēstules bija adresētas cietuma administrācijai un ieteikuma iesniedzējam, taču visas iepriekšminētās vēstules bija adresētas tikai ieteikuma iesniedzējam.

5. Tikšanās ar ieteikuma iesniedzēja radniekiem

34. Pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka, izņemot pirmo viņa ģimenes locekļu apmeklējumu ieslodzījuma sākumposmā, viņš ar viņiem sazinājās caur stikla šķērssienu, izmantojot iekšējo telefonu. Šādu apmeklējumu ilgums bija ierobežots līdz aptuveni divām stundām mēnesī, un privātums nebija iespējams, jo viena otram blakus atradās piecas šādiem apmeklējumiem paredzētas kabīnes. Nekāda fiziska saskare nebija iespējama. Notiesātām personām bija atļauts daudz garāks apmeklējuma laiks atsevišķās satikšanās telpās bez stikla šķērssienas. Pieteikuma iesniedzējam nebija šādas privilēģijas, jo, lai gan viņš bija notiesāts par dažiem pārkāpumiem, viņš joprojām atradās apcietinājumā par citām apsūdzībām. Viņš arī norādīja, ka viņam tika atteikti ģimenes apmeklējumi ilgus laikposmus (līdz gadam).

35. Pieteikuma iesniedzējs lūdza labākus apmeklējumu nosacījumus. 2003. gada 21. augustā viņš lūdza atļauju ilgākiem apmeklējumiem (sk. iepriekšējo punktu) attiecībā uz savu draudzeni un māsu un norādīja, ka viņa galīgā notiesāšana notika 2003. gada 28. maijā. Viņa lūgums tika noraidīts, pamatojoties uz "Ieslodzījuma vietas statūtiem".

36. Viņš ierosināja tiesvedību pret ieslodzījuma vietas administrāciju, pieprasot tiesības uz labākiem apmeklējumu nosacījumiem, jo īpaši uz iespēju tikties ar apmeklētājiem atsevišķā telpā ilgāku laiku un bez stikla šķērssienas. Administrācija norādīja, ka šādi apmeklējumi bija

aizliegti atbilstoši cietumu noteikumiem, kuru mērķis bija aizsargāt ieslodzījuma vietas drošību un kārtību. 2003. gada 25. decembrī apelācijas tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzēja prasību.

37. Pārsūdzību viņš papildināja ar lūgumu atļaut regulārākus apmeklējumus un norādīja uz to, ka viņš bija gan notiesātais, gan apcietinātais. Viņš uzsvēra ilgo laikposmu, kurā viņam nebija nekādas fiziskas saskares ar radniekiem, un aprakstīja, cik ļoti viņam pietrūka šādas saskares, ņemot vērā arī to, ka viņš nevarēja sazināties ar viņiem pa telefonu. Pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka viņš vairākkārt bija saņēmis piekrišanu no tiesneša, kas atbildēja par viņa lietu, lai tiktos ar radniekiem, taču cietuma administrācija atļāva tikties tikai stikla kabīnē. Viņš atzīmēja, ka iekšējais telefons stikla kabīnē dažkārt nedarbojās un ka viņam bija jākliež, lai viņu sadzirdētu radnieki, taču tas bija apgrūtinoši, jo četrām citām ģimenēm bija jādara tas pats. Pieteikuma iesniedzējs atsaucās uz Konvencijas 8. pantu.

38. Augstākā tiesa savā 2004. gada 21. aprīļa galīgajā spriedumā atteicās izskatīt lūgumu par regulārākiem apmeklējumiem, jo tas netika iesniegts pirmās instances tiesā. Tā arī noraidīja galveno lūgumu par labākiem apmeklējuma nosacījumiem, atsaukdamās uz aizturēto drošību, lai attaisnotu stikla šķērssienu.

B. Attiecīgie ar Konvenciju nesaistītie materiāli

1. Attiecīgie valsts tiesību akti un prakse

39. Attiecīgajos Civilprocesa kodeksa noteikumos norādīts šādi:

“85. pants. Atteikšanās no tiesas izdevumiem

1. No tiesas izdevumu maksājuma civilajā tiesvedībā ir atbrīvotas šādas personas:

a) prasītāji lietās:

[..]

- saistībā ar kompensāciju par kaitējumu, kas radies miesas bojājumu rezultātā vai cita veselības kaitējuma vai nāves iestāšanās rezultātā;

- saistībā ar kompensāciju par kaitējumu, kas izriet no nozieguma; [..]

4. Atkarībā no personas finansiālā stāvokļa tiesnesis (tiesa) var atbrīvot viņu no tiesas izdevumu maksājuma vai nu pilnībā, vai daļēji.

437. pants. Tiesai iesniedzamā pieteikuma saturs

[..]

2. Tiesas izdevumu maksājuma apliecinājums jāpievieno pieteikumam, 85. panta 4. punkta un 86. panta noteikumi nav jāpiemēro.”

40. 1997. gada 27. jūnija Likuma par pirmstiesas apcietinājumu attiecīgajos noteikumos norādīts šādi:

“18. pants. Korespondence – sūdzību un lūgumu iesniegšana, vēstuļu sūtīšana

[..] 2. Sūdzības, lūgumus un vēstules, ko sūta [aizturētās personas, kas gaida lietas iztiesāšanu], tiek pakļautas cietuma administrācijas cenzūrai. Sūdzības, lūgumus un vēstules,

kas adresētas prokuroram, netiek kontrolētas, un tās tiek nosūtītas adresātam divdesmit četru stundu laikā no iesniegšanas brīža.

19. pants. Atļauja satikties

1. Ieslodzījuma vietas administrācija atļauj aizturēto satikšanos ar saviem radniekiem vai citām personām ar tās personas vai struktūrvienības rakstisku atļauju, kas atbild par lietu. Parasti tiek atļauta viena satikšanās mēnesī. Atļautais satikšanās ilgums ir viena līdz divas stundas.

[..]

3. Atļautās satikšanās norisinās ieslodzījuma vietas administrācijas uzraudzībā. Noteikumu pārkāpuma gadījumā satikšanās tiek pārtraukta.

33. pants. Piespiedu barošanas veids

1. Aizturētais, kas atteicies no ēdiena, tiek barots piespiedu kārtā, pamatojoties uz tā ārsta, kurš atbild par konkrēto aizturēto, rakstisku ziņojumu.

2. Piespiedu barošana tiek veikta šādām personām:

a) personām, kuru dzīvība ir apdraudēta, pamatojoties uz viņu pastāvīgu atteikšanos no ēdiena;

[..]

4. Personu, kas atsakās no ēdiena, piespiedu kārtā baro medicīnas personāls vismaz divu sargu vai citu ieslodzījuma vietas administrācijas pārstāvju klātbūtnē. Nepieciešamības gadījumā sargi saslēdz šādu personu rokudzelžos un tur pareizajā pozīcijā.

5. Aizturētā piespiedu barošanas procedūras ilgumu, ēdiena vērtību kalorijās un tās personas uzvārdu un amatu, kas veica aizturētā barošanu, norāda aizturētā medicīniskajā kartē.

6. Ja tās personas veselība, kas atteikusies no ēdiena, uzlabojas, piespiedu barošanu pārtrauc. Par konkrēto gadījumu un attiecīgajiem medicīniskajā kartē veiktajiem ierakstiem jāsagatavo sīki izklāstīts medicīniskais atzinums. [..]"

41. Saskaņā ar *Instrukciju par tādu personu turēšanu apcietinājumā, kas atsakās no ēdiena, un viņu piespiedu barošanas veidu*, ko 1996. gadā pieņēma Veselības ministrija un 1996. gada 15. augustā Tieslietu ministrija un kas saskaņota ar Ģenerālprokuratūru, "nepamatota" atteikšanās no ēdiena tiek uzskatīta par ieslodzījuma režīma pārkāpumu. Ja konstatēts, ka persona pārkāpj minēto noteikumu, viņu 24 stundu laikā no dienas, kurā faktiski notikusi atteikšanās no ēdiena, pārved uz vienieslodzījuma kameru. Ārsts nosaka, vai aizturētajam, kas atsakās no ēdiena, nepieciešama piespiedu barošana un kāds režīms jāievēro atbilstoši aizturētās personas organisma somatiskajam stāvoklim, un pirms katras barošanas paskaidro apdraudējumu, kas saistīts ar atteikšanos no ēdiena. Ja aizturētais pretojas piespiedu barošanai, divi sargi vai citi cietuma pārstāvji, kam vienmēr jāpiedalās šajā procesā, viņu saslēdz rokudzelžos un tur vajadzīgajā pozīcijā, kā arī izmanto mutes atvēršanas ierīci. Katra piespiedu barošanas reize tiek reģistrēta aizturētā medicīniskajā lietā, norādot datumu, ēdiena sastāvu un tā daudzumu. Ja aizturētā veselības stāvoklis uzlabojas, piespiedu barošana tiek pārtraukta un medicīniskajā lietā tiek norādīti iemesli.

42. Parlaments 2003. gada 24. oktobrī pieņēma Lēmumu Nr. 415-XV par Valsts rīcības plānu cilvēktiesību jomā 2004.–2008. gadam. Plānā tika ietverti vairāki mērķi 2004.–2008. gadam nolūkā arī uzlabot apcietinājumā turēšanas apstākļus, tostarp samazināt pārblīvētību, uzlabot ārstniecību, iesaistīt aizturētos darbā un veikt viņu atkārtotu integrāciju, kā arī apmācīt personālu. Regulāri bija nepieciešams sagatavot ziņojumus par plāna īstenošanu. Valdība 2003. gada 31. decembrī pieņēma lēmumu par brīvības atņemšanas iestāžu sistēmas reorganizācijas koncepciju un rīcības plānu 2004.–2013. gadam, īstenojot brīvības atņemšanas iestāžu sistēmas reorganizācijas koncepciju. Abu minēto tiesību aktu mērķis bija arī uzlabot apcietinājumā turēšanas apstākļus brīvības atņemšanas iestādēs. Turklāt 2004. gada 21. aprīlī Valdība apstiprināja brīvības atņemšanas iestāžu sistēmas tehniskās un materiālās palīdzības centra izveidi.

43. Konkrēti nenorādītā dienā Tieslietu ministrija pieņēma “Ziņojumu par to, kā Tieslietu ministrija īsteno 14. nodaļu, kas ietverta Valsts rīcības plānā cilvēktiesību jomā 2004.–2008. gadam, kas ar parlamenta Lēmumu Nr. 415-XV pieņemta 2003. gada 24. oktobrī”. Parlamentārā komisija cilvēktiesību jomā 2005. gada 25. novembrī pieņēma ziņojumu par valsts rīcības plāna īstenošanu. Abos minētajos ziņojumos apliecināts nepietiekams finansējums cietumu sistēmai un izrietošā nespēja pilnībā īstenot rīcības plānu attiecībā uz ieslodzījuma vietām Moldovā, tostarp cietumā Nr. 3 Kišiņevā, jo īpaši attiecībā uz pietiekamas telpas, ēdiena un gultas piederumu nodrošināšanu. Pirmajā no šiem ziņojumiem norādīts arī — “kamēr [valsts rīcības plāna] mērķiem un darbībām nebūs pietiekams finansiālais atbalsts [...], tas būs vienīgi labi iecerēts valsts mēģinājums ievērot cilvēktiesības, kā aprakstīts parlamenta 2003. gada 24. oktobra Lēmumā Nr. 415-XV, kas nolemts neīstenošanai vai daļējai īstenošanai”. Parlaments 2005. gada 28. decembrī pieņēma Lēmumu Nr. 370-XVI “Par īpašās parlamentārās komisijas veiktās pārbaudes rezultātiem saistībā ar to personu situāciju, kuras tiek turētas apcietinājumā līdz lietas iztiesāšanai Brīvības atņemšanas iestāžu nodaļas ieslodzījuma vietā Nr. 13 un kuru lietas vēl nav izskatītas”. Tāpat lēmumā konstatēts, ka “Tieslietu ministrijas darbība, nodrošinot apcietinājumā turēšanas apstākļus, neatbilst spēkā esošo tiesību aktu prasībām”.

44. Attiecīgie valsts tiesību aktu noteikumi par tiesību aizsardzības līdzekļiem, kas pieejami saistībā ar sūdzībām atbilstoši Konvencijas 3. pantam, ir izklāstīti lietā “Ostrovars [Ostrovar] pret Moldovu” ((spriedums) Nr. 35207/03, 2005. gada 22. marts) un lietā “Boičenko [Boicenco] pret Moldovu” (Nr. 41088/05, 2006. gada 11. jūlijs, 68.–71. punkts).

45. Attiecīgie valsts tiesību aktu noteikumi par aizturēto korespondenci, papildus iepriekš 40. punktā minētajiem, ir izklāstīti lietas “Meriakri [Meriakri] pret Moldovu” ((spriedums par lietas svītrošanu), Nr. 53487/99, 2005. gada 1. marts, 17.–24. punkts).

Turklāt jaunā Kriminālkodeksa 301. pantā norādīts šādi:

“1. Operatīvos izmeklēšanas pasākumus, kas saistīti ar neaizskaramības tiesību ierobežojumiem attiecībā uz personu, mājām vai korespondenci, telefona un telegrāfa sarunām un citiem saziņas veidiem, kā arī visus citus likumā paredzētos pasākumus veic ar izmeklēšanas tiesneša atļauju. [...]”

2. Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) ziņojumi

46. Savā ziņojumā par vizīti Moldovā 2001. gada 10.–21. jūnijā CPT konstatēja (neoficiāls tulkojums):

“61. Delegācija pievērsa uzmanību jautājumam par to personu saziņu ar ārpusauli, kurām atņemta brīvība. Liels skaits personu sūdzējās par aizliegumu sazināties ar saviem radniekiem un uzņemt apmeklētājus. Šķita, ka aizturēto saziņa ar ārpusauli bija pilnībā atstāta

polīcijas darbinieku ziņā un/vai to personu ziņā, kas atbild par iestādēm, šajā saistībā ieņemot ļoti ierobežojošu attieksmi.

Kas attiecas uz personām, kuras tiek turētas aizdomās par noziegumiem, *CPT* atzīst, ka izmeklēšanas interesēs konkrētām personām patiešām var noteikt dažus ierobežojumus. Tomēr šie ierobežojumi būtu stingri jāierobežo uz konkrētajām lietām vajadzībām un būtu jāpiemēro iespējami īsāku laiku. Nekādos apstākļos ilgstoši nedrīkst aizliegt aizturētajam tikties ar savu ģimeni un draugiem. Ja tiek uzskatīts, ka ir iespējams slepenas vienošanās risks, ir ieteicams atļaut apmeklējumus stingrā uzraudzībā; šai pieejai būtu jāattiecas arī uz korespondenci ar ģimeni un tuviem draugiem.

[..]

***CPT* iesaka Moldovas iestādēm pārskatīt savu tiesisko regulējumu un esošo praksi šajā jomā, ņemot vērā iepriekšminētos novērojumus.”**

47. Savā ziņojumā par vizīti Moldovā 2004. gada 20.–30. septembrī *CPT* konstatēja (neoficiāls tulkojums):

“50. *CPT* delegācija uzklaušīja no personām, kas apsūdzētas un notiesātas par administratīviem pārkāpumiem, atkārtotas sūdzības saistībā ar atteikumu atļaujai uzņemt apmeklētājus vai sazināties ar ārpusauli *EDP*.

CPT atkārtoti (sk. ziņojuma par 2001. gada apmeklējumu 61. punktu), ka attiecībā uz personām, kas gaida lietas iztiesāšanu, ja izmeklēšanas interesēs dažām no tām ir jānosaka ierobežojumi apmeklējumiem, šiem ierobežojumiem jābūt stingri ierobežotiem laikā un tie jāpiemēro visīsāko iespējamo laiku. Nekādos apstākļos ilgstoši nedrīkstētu aizliegt aizturētajai personai tikties ar savu ģimeni un draugiem. Ja valda uzskats, ka iespējams slepenas vienošanās risks, ir ieteicams atļaut apmeklējumus stingrā uzraudzībā; [..]

55. Situācija lielākajā daļā apmeklēto brīvības atņemšanas iestāžu, ņemot vērā valsts ekonomisko situāciju, saglabājas sarežģīta, un delegācijas saskārās ar vairākām problēmām, kas bija apzinātas jau tās apmeklējuma laikā 1998. un 2001. gadā, attiecībā uz fiziskajiem apstākļiem un ieslodzījuma režīmu.

Klāt nākusi pārblīvētības problēma, kas joprojām ir ļoti nopietna. Faktiski, lai gan apmeklētās brīvības atņemšanas iestādes nedarbojās ar pilnu jaudu – kā tas bija cietuma Nr. 3 gadījumā, kurā aizturēto skaits bija ievērojami mazāks nekā komitejas iepriekšējā apmeklējuma laikā, – tās joprojām bija ārkārtīgi pārpildītas. Faktiski uzņemšanas iespējas joprojām tika balstītas uz ļoti nepietiekamajiem 2 m² katram aizturētajam; praksē šis rādītājs bieži vien bija mazāks.

73. Attiecībā uz saziņu ar ārpusauli vēl ir daudz trūkumu. Lai gan nebija ierobežojumu attiecībā uz pasta sūtījumiem un vēstulēm, ieslodzītajiem bija atļauti tikai īsi apmeklējumi, kuru kopējais ilgums bija trīs stundas trijos mēnešos un kuri praksē bieži vien tika samazināti līdz vienai stundai. Vēl jo vairāk, apmeklējumi noritēja nomācošos apstākļos telpā, kurā ieslodzītie bija nodalīti no apmeklētājiem ar biezu stieplu režģi, un tuvumā vienmēr atradās sargs.

79. Cietuma Nr. 3 Kišiņevā atkārtots apmeklējums atklāja neapmierinošu situāciju. Konstatētais progress patiešībā bija minimāls, ierobežots uz dažiem kārtējiem remonta darbiem. Vēdināšanas sistēma bija salabota, galvenokārt pateicoties pilsoniskās sabiedrības (jo īpaši NVO) atbalstam, un ikdienas atpūtas vietu izveide bija iespējama, tikai pateicoties aizturēto un viņu ģimeņu ieguldījumiem.

Kameru remonts, renovācija un uzturēšana pilnībā ir pašu aizturēto un viņu ģimeņu pienākums, un viņi arī maksā par vajadzīgajiem materiāliem. Viņiem arī pašiem jāsegādā sev palagi un segas, iestāde spēj viņiem nodrošināt tikai lietotus matračus.

Kopumā apstākļi lielākajā daļā kameru I-II blokā un īslaicīgās aizturēšanas kamerās joprojām ir patiešām ļoti nožēlojami. [...]

Visbeidzot, neraugoties uz pārblīvības kraso samazinājumu, kameru apdzīvotības līmenis joprojām ir ļoti augsts un pat nepanesams.

83. Izņemot Lipčani Nepilngadīgo pāraudzināšanas koloniju, kurā šajā saistībā veiktie pasākumi ir jāizceļ, aizturēto ēdiena daudzums un kvalitāte visur ir pamats dziļām bažām. Delegācija tika pārpludināta ar sūdzībām par gaļas un piena produktu neesamību. Delegācijas konstatētie faktiskie apstākļi attiecībā uz pārtikas krājumiem un ēdienkartēm apstiprina šo sūdzību ticamību. Tās konstatētie faktiskie apstākļi arī apliecināja, ka konkrētās vietās (cietumā Nr. 3, [...]) pasniegtie ēdieni bija pretīgi un būtībā neēdami (piemēram, tajos bija insekti un parazīti). Tas nav pārsteidzoši, ņemot vērā virtuvju vispārējo stāvokli un to pieticīgo aprīkojumu.

Moldāvijas iestādes vienmēr ir sūdzējušas par finansiālajām grūtībām nodrošināt aizturēto pienācīgu ēdināšanu. Tomēr komiteja uzstāj, ka tā ir dzīvības pamatprasība, kas valstij jānodrošina attiecībā uz tās pārzinā esošām personām, un ka nekas nevar atbrīvot to no šāda pienākuma. [...]"

3. Eiropas cietumu noteikumi

48. Ministru komitejas Ieteikumā Rec(2006)2 dalībvalstīm par Eiropas cietumu noteikumiem (pieņēmusi Ministru komiteja 2006. gada 11. janvārī 952. Ministru vietnieku sanāksmē), ciktāl attiecināms, norādīts šādi:

“Saskare ar ārpasauli

24.1. Ieslodzītajiem tiek dota atļauja satikties ar ģimenes locekļiem un citām personām, kā arī ar ārējo organizāciju pārstāvjiem un sazināties ar šīm personām, cik bieži vien iespējams, sarakstoties, sarunājoties pa tālruni vai izmantojot citus saziņas veidus.

24.2. Uz šādu saziņu un apmeklējumiem var attiekties ierobežojumi un kontrole, kas nepieciešama notiekošās kriminālizmeklēšanas prasību dēļ, kā arī tādēļ, lai nodrošinātu labu kārtību, drošību un aizsardzību, novērstu noziedzīgus nodarījumus un aizsargātu noziegumu upurus, taču, kaut arī ir šādi ierobežojumi, tostarp arī īpaši ierobežojumi, ko noteikusi tiesu iestāde, ieslodzītajiem tomēr ir pieejams pietiekams saziņas minimums.

24.3. Valsts tiesību aktos ir norādītas tās valsts un starptautiskās iestādes un amatpersonas, ar kurām ieslodzītie var sazināties bez ierobežojumiem.

24.4. Satikšanās organizācijai jābūt tādai, lai ieslodzītie varētu saglabāt un stiprināt ģimenes attiecības pēc iespējas normālākos apstākļos.

24.5. Cietuma administrācija palīdz ieslodzītajiem saglabāt pietiekamu saskari ar ārpasauli un, ja nepieciešams, sniedz tiem atbilstošu sociālo atbalstu.

[..]"

1. Sūdzības

49. Pieteikuma iesniedzējs sūdzējās par to savu tiesību pārkāpumiem, kas nodrošinātas ar Konvencijas 3. pantu. Konvencijas 3. pants ir izteikts šādi:

“Nevienu cilvēku nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.”

50. Viņš sūdzējās arī par tiem savu tiesību pārkāpumiem, kas nodrošinātas ar Konvencijas 6. pantu, jo tiesa atteicās pārbaudīt viņa sūdzību par piespiedu barošanu, pamatojoties uz to, ka viņš neapmaksāja tiesas izdevumus. Konvencijas 6. panta attiecīgajā daļā ir noteikts šādi:

“Ikvienam ir tiesības, nosakot civilo tiesību un pienākumu [...], uz taisnīgu [...] lietas [...] izskatīšanu [...] tiesā.”

51. Pieteikuma iesniedzējs sūdzējās par to savu tiesību pārkāpumiem, kas nodrošinātas ar Konvencijas 8. pantu, jo viņa korespondence tika pakļauta cenzūrai un viņam tika atteikti pienācīgi apstākļi savu apmeklētāju satikšanai. Konvencijas 8. pants ir izteikts šādi:

“1. Ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un korespondences neaizskaramību.

2. Sabiedriskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts drošības, sabiedriskās kārtības vai valsts labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai morāli, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.”

52. Visbeidzot, pieteikuma iesniedzējs atbilstoši Konvencijas 10. pantam sūdzējās par cietumu iekšējo noteikumu nepieņemamību. Konvencijas 10. pants ir izteikts šādi:

“1. Ikvienam ir tiesības brīvi paust savus uzskatus. Šīs tiesības ietver uzskatu brīvību un tiesības netraucēti saņemt un izplatīt informāciju un idejas bez ierobežojumiem no sabiedrisko institūciju puses un neatkarīgi no valstu robežām. Šis pants neapstrīd Valstu tiesības pieprasīt radoraidījumu, televīzijas raidījumu un kino demonstrēšanas licencēšanu.

2. Tā kā šo brīvību īstenošana ir saistīta ar pienākumiem un atbildību, tā var tikt pakļauta tādām formalitātēm, nosacījumiem, ierobežojumiem vai sodiem, kas paredzēti likumā un nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts drošības, teritoriālās vienotības vai sabiedriskās drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziegumus, aizsargātu veselību vai morāli, aizsargātu citu cilvēku reputāciju vai tiesības, nepieļautu konfidencialas informācijas izpaušanu vai lai saglabātu tiesas autoritāti un objektivitāti.”

2. Lietā izskatāmie jautājumi

53. Tiesa atzīmē, ka attiecībā uz šo lietu tā savā 2005. gada 11. oktobra lēmuma par daļēju nepieņemamību rezolutīvajā daļā atlika pieteikuma iesniedzēja iepriekšminēto sūdzību un divu citu sūdzību izskatīšanu, proti, attiecībā uz 2001. gada pārskatīšanas tiesvedības godīgumu un tiesībām personīgi ierasties civiltiesās. Faktiski lēmuma 5. punktā Tiesa konstatēja, ka šīs divas sūdzības bija nepieņemamas. Attiecīgi tās netika paziņotas Valdībai. Tiesa uzskata, ka neatkarīgi no tās 2005. gada 11. oktobra lēmuma rezolutīvās daļas šīs divas sūdzības tika izskatītas minētajā lēmumā un ka nav papildu nepieciešamības pārbaudīt tās šeit.

I. SŪDZĪBU PIENĒMAMĪBA

54. Pieteikuma iesniedzējs žēlojās, ka viņa apcietinājumā turēšanas apstākļi cietumā Nr. 3 bija pielīdzināmi necilvēcīgai un pazemojošai rīcībai pretēji Konvencijas 3. panta noteikumiem (sk. iepriekš 9.–12. punktu).

55. Valdība nepiekrīt un atsaucās uz pierādījumiem par pretējo (sk. iepriekš 13. punktu). Tā norādīja, ka pieteikuma iesniedzējs nebija pilnībā izmantojis pieejamos vietējos tiesību aizsardzības līdzekļus saistībā ar sūdzībām atbilstoši Konvencijas 3. pantam. Tā jo īpaši atsaucās uz lietu “Drugalevs [*Drugalev*] pret Iekšlietu ministriju un Finanšu ministriju” (minēts iepriekš citētā sprieduma Boičenko lietā 68. punktā).

56. Tiesa atgādina, ka personai nav jāizmēģina vairāk kā viena pārsūdzības iespēja, ja ir pieejamas vairākas (sk., piemēram, 1979. gada 9. oktobra sprieduma lietā “Erija [*Airey*] pret Īriju”, A sērija Nr. 32, 23. punktu 12. lpp.).

57. Ciktāl runa ir par tiesību aizsardzības līdzekli saistībā ar tiesā iesniegtu civilprasību par iespējama pārkāpuma tūlītēju izbeigšanu, Tiesa jau ir secinājusi, ka Drugaleva lieta, uz ko atsaucās Valdība, nebija pietiekams pierādījums, ka šāds tiesību aizsardzības līdzeklis ir efektīvs (2006. gada 7. novembra sprieduma lietā “Holomjovs [*Holomiov*] pret Moldovu”, Nr. 30649/05, 106. punkts). Pieteikuma iesniedzēja paša iesniegtā sūdzība tiesai par viņa piespiedu barošanu, skaidri pamatojoties uz Konvencijas 3. pantu, tika pārbaudīta gandrīz 4 gadus (sk. iepriekš 19.–28. punktu), kas vēlreiz apstiprina to, ka civilprasības nespēj laicīgi ietekmēt mēģinājumus panākt Konvencijas 3. panta iespējama pārkāpuma tūlītēju pārtraukšanu.

58. Turklāt pieteikuma iesniedzējs nepārprotami sūdzējās par saviem apcietinājumā turēšanas apstākļiem Brīvības atņemšanas iestāžu nodaļai un ieslodzījuma vietas administrācijai (sk. iepriekš 11. punktu). Valdība neizteicās, ka tie nebija efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, kas pieteikuma iesniedzējam nebija jāizmanto pilnībā.

Šādos apstākļos šo sūdzību nevar noraidīt, pamatojoties uz pilnīgu pieejamo vietējo tiesību aizsardzības līdzekļu neizmantošanu.

59. Tiesa uzskata, ka pieteikuma iesniedzēja sūdzības atbilstoši Konvencijas 3., 6., 8. un 10. pantam rada jautājumus par faktiem un tiesībām, kas ir pietiekami nopietni, lai to noteikšana būtu atkarīga no to pamatojuma pārbaudes. Nav konstatēts pamatojums to atzīšanai par nepieņemamām. Tāpēc Tiesa atzīst šīs sūdzības par pieņemamām. Atbilstoši tās lēmumam piemērot Konvencijas 29. panta 3. punktu (sk. iepriekš 4. punktu) Tiesa nekavējoties izskatīs sūdzību pamatotību.

II. KONVENCIJAS 3. PANTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

A. Apcietinājumā turēšanas apstākļi

60. Pieteikuma iesniedzējs žēlojās, ka viņa apcietinājumā turēšanas apstākļi cietumā Nr. 3 bija pielīdzināmi necilvēcīgai un pazemojošai rīcībai, kas ir pretrunā Konvencijas 3. panta noteikumiem (sk. iepriekš 9.–12. punktu).

61. Valdība uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējs tika turēts apcietinājumā pieņemamos apstākļos (sk. iepriekš 13. punktu). Jebkādas ciešanas, ko viņš varēja izjust, nepārsniedza līmeni, kas parasti saistīts ar turēšanu apcietinājumā.

62. Tiesa atkārtoti, ka Konvencijas 3. pantā ir ietverta viena no visbūtiskākajām demokrātiskās sabiedrības pamatvērtībām. Tā pilnībā aizliedz spīdzināšanu vai necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību, vai sodu neatkarīgi no apstākļiem un cietušā uzvedības (sk., piemēram, sprieduma lietā “Labita [*Labita*] pret Itāliju” [GC], Nr. 26772/95, ECTK 2000-IV, 119. punktu). Tiesa arī secināja, ka “spīdzināšanas” un “necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības” nošķiršana bija

paredzēta, lai “īpaši uzsvērtu tīši necilvēcīgu rīcību, kas rada ļoti smagas un nežēlīgas ciešanas” (1978. gada 18. janvāra sprieduma lietā “Īrija pret Apvienoto Karalisti”, A sērija Nr. 25, 167. punkts).

Tiesa atsaucas uz citiem principiem, kas noteikti tās tiesu praksē saistībā ar apcietinājumā turēšanas apstākļiem (sk. Sarbana lietu (citēta iepriekš, 75.–77. punkts, 2005. gada 4. oktobris) un piespiedu barošanu (sk. sprieduma lietā “Nevmeržickis [*Nevmerzhitsky*] pret Ukrainu”, Nr. 54825/00, 79.–81. punktu, ECTK 2005-II (izvilkumi)).

63. Lai ietilptu 3. panta piemērošanas jomā, pietiek, ka slikta izturēšanās sasniedz minimālo smaguma pakāpi. Minimālās smaguma pakāpes novērtējums ir atkarīgs no visiem lietas apstākļiem, piemēram, no šādas apiešanās ilguma, tās fiziskajām un garīgajām sekām un dažos gadījumos no cietušā dzimuma, vecuma un veselības stāvokļa (sk., piemēram, 1978. gada 18. janvāra spriedumu lietā “Īrija pret Apvienoto Karalisti” (A sērijas Nr. 25, 65. lpp., 162. punkts)).

64. Valstij jānodrošina, ka apcietinājumā persona tiek turēta apstākļos, kas ir pienācīgi attiecībā uz cilvēka cieņu, ka pasākuma izpildes veids un metode nepakļauj viņu ciešanām vai grūtībām tādā apjomā, kas pārsniedz neizbēgamo ciešanu līmeni, kurš raksturīgs apcietinājumam, un ka, ņemot vērā apcietinājumā turēšanas praktiskās vajadzības, tiek pienācīgi garantēta minētās personas veselību un labklājība, cita starpā nodrošinot tai nepieciešamo medicīnisko palīdzību (sk. sprieduma lietā “Kudla [*Kudla*] pret Poliju” [GC], Nr. 30210/96, 94. punktu, ECTK 2000-XI). Novērtējot apcietinājumā turēšanas apstākļus, jāņem vērā šo apstākļu kumulatīvā ietekme un apcietinājumā turēšanas ilgums (sk. 2005. gada 13. septembra sprieduma lietā “Ostrovars [*Ostrovar*] pret Moldovu”, Nr. 35207/03, 80. punktu).

65. Šajā lietā puses nav vienprātis par to personu skaitu, kas tika turētas apcietinājumā vienā kamerā ar pieteikuma iesniedzēju, par pieteikuma iesniedzēja rīcībā esošās personiskās telpas lielumu un pat par to kameru skaitu, kurās viņš tika turēts apcietinājumā. Tiesa atzīmē – puses atzina, ka pieteikuma iesniedzējs ir turēts apcietinājumā kamerā Nr. 17a (sk. iepriekš 9. un 13. punktu). Atbilstoši pieteikuma iesniedzēja informācijai viņš tajā tika turēts kopā ar desmit citām personām. Valdība to neapstrīdēja, tā tikai atzīmēja, ka kameras izmērs bija 12 m², bet nesniedza informāciju par tajā turēto personu skaitu. Tiesa secina, ka šajā kamerā katram aizturētajam bija pieejama telpa, kas bija tikai nedaudz lielāka par 1 m² un kas pilnīgi noteikti ir mazāka par pieņemamo minimumu.

66. Tā kā Valdība apstrīdēja, ka pieteikuma iesniedzējs ir turēts apcietinājumā kamerā Nr. 11, Tiesa atzīmē, ka dažas no viņam adresētajām vēstulēm cietuma administrācija novirzīja pieteikuma iesniedzējam uz kameru Nr. 11 (sk. iepriekš 33. punktu). Pieteikuma iesniedzējs atzīmēja savu pārvešanu uz kameru Nr. 11 arī savā “badastreika dienasgrāmatā” (sk. iepriekš 12. punktu). Tiesa konstatē, ka lietas materiāli sniedz pietiekamus norādījumus par to, ka pieteikuma iesniedzējs tika turēts kamerā Nr. 11. Valdība nesniedza sīkāku informāciju par minētās kameras izmēru vai aizturēto skaitu, ko tajā varētu izmitināt. Tiesa attiecīgi pieņem, ka pieteikuma iesniedzēja novērtējums ir pareizs un ka 2001. gada 2. augustā, kad viņš tika pārvests uz kameru Nr. 11 pēc badastreika uzsākšanas, tajā bija vairāk aizturēto nekā gultu.

67. Tiesa atzīmē, ka iepriekšminētie konstatētie faktiskie apstākļi atbilst CPT ziņojumā par Moldovas apmeklējumu 2004. gadā norādītajiem apstākļiem: neraugoties uz aizturēto personu skaita kraso samazinājumu cietumā Nr. 3, katram aizturētajam pieejamā telpa joprojām bija mazāka par 2 m² (sk. iepriekš 47. punktu). Tā turklāt atzīmē, ka arī vietējās iestādes pieļāva iespēju, ka cietums dažkārt bija pārpildīts (sk. iepriekš 11. punktu). Tiesa apšauba, ka pieteikuma iesniedzējam pieejamās telpas lielums varēja būt 5 m², kā apgalvoja Valdība, visā viņa piecu gadu apcietinājuma laikā, kamēr citiem aizturētajiem bija mazāk nekā puses no šīs telpas. Tā atzīmē, ka pat Valdības iesniegtajā videoierakstā redzama četru vietu ietilpība kamerā, kurā pieteikuma iesniedzējs tika turēts filmēšanas laikā (sk. iepriekš 13. punktu). Tiesa jau konstatējusi, ka pārblīvētība pati par sevi rada jautājumu atbilstoši Konvencijas

3. pantam (sk. sprieduma lietā “Kalašņikovs [Kalashnikov] pret Krieviju”, Nr. 47095/99, 97. punktu, ECTK 2002-VI, un 2005. gada 13. septembra sprieduma lietā “Ostrovars [Ostrovar] pret Moldovu”, Nr. 35207/03, 84. punktu), ja tā turpinās ilgstoši, kā pieteikuma iesniedzēja gadījumā, kurš apcietinājumā cietumā Nr. 3 atradās vairāk nekā piecus gadus.

68. Tiesa arī atzīmē, ka Brīvības atņemšanas iestāžu nodaļa savā 2003. gada 29. decembra vēstulē apstiprināja parazitkukaiņu klātbūtni cietumā Nr. 3 (sk. iepriekš 11. punktu). Valdība nekomentēja ne to, ne pieteikuma iesniedzēja 2002. gada 17. februāra un 26. maija vēstulēs minētās sūdzības par mitrumu, gultu trūkumu, grauzēju klātbūtni un vai nu dienasgaismas, vai arī elektrības pieejamības trūkumu līdz 18 stundām dienā laikā, kad pieteikuma iesniedzējs 10 dienas tika turēts vienieslodzījuma kamerā (sk. iepriekš 12. punktu). Vispārējais apgalvojums, ka visām kamerām bija logi un vēdināšana, lai atspēkotu iepriekšminētos konkrētos apgalvojumus.

69. Pieteikuma iesniedzēja sūdzība par pasniegtā ēdiena daudzumu un kvalitāti saskan ar vietējo iestāžu un CPT konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem (sk. iepriekš 43. un 47. punktu). Lietā “Ostrovars pret Moldovu” (citēta iepriekš, 88. punktā) Tiesai bija līdzīgs konstatējums attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju, kas tika turēts apcietinājumā tajā pašā cietumā daļēji tajā pašā laikposmā, kurā šā pieteikuma iesniedzējs. Atzīmējot videofilmu un citus pierādījumus par uzlabojumiem apcietinājumā turēšanas apstākļos mūsdienās, kas ir apsveicami, Tiesa piebilst, ka sūdzība attiecas uz laikposmu, sākot no 2001. gada.

70. Ņemot vērā iepriekšminēto, Tiesa neuzskata par nepieciešamu izskatīt citus pieteikuma iesniedzēja apgalvojumus, jo tā secina, ka viņa apcietinājumā turēšanas apstākļi bija necilvēcīgi, jo īpaši pamatojoties uz ārkārtējo pārblīvētību, antisanitārijiem apstākļiem un ēdiena mazo daudzumu un sliktu kvalitāti, kā arī ilgstošo laikposmu, kurā pieteikuma iesniedzējs tika turēts apcietinājumā šādos apstākļos.

71. Tātad Konvencijas 3. pants ir pārkāpts attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja apcietinājumā turēšanas apstākļiem.

B. Barošana piespiedu kārtā

1. Pušu argumenti

72. Pieteikuma iesniedzējs sūdzējās par to, ka viņš tika barots piespiedu kārtā, neraugoties uz to, ka tam nebija nekādas medicīniskas nepieciešamības, un par veidu, kādā piespiedu barošana tika veikta. Viņš izteicās, ka piespiedu barošanai bija soda raksturs un ka tās mērķis galvenokārt bija piespiest viņu pārtraukt badastreika protestu, pakļaujot viņu lielām sāpēm un pazemojošai rīcībai (sk. iepriekš 14.–18. punktu). Turklāt veids, kādā tas tika veikts, radīja viņam nevajadzīgas sāpes un pazemojumu un nenodrošināja pietiekamu viņa veselības aizsardzību. Rezultātā viņam tika nolauzts zobs un viņš ieguva vēdera infekciju.

73. Valdība tam nepiekrīt. Saskaņā ar tās viedokli pieteikuma iesniedzēja piespiedu barošana pamatojās uz skaidri noteiktu medicīnisku nepieciešamību, to nozīmēja un veica kvalificēts medicīnas personāls un tas bija atļauts likumā noteiktajā kārtībā. Pieteikuma iesniedzēja atteikšanās ēst 24 dienas pakļāva viņa dzīvību reālam riskam, un ārstu pienākums bija viņu aizsargāt. Saskaņā ar Valdības sniegto informāciju veselas personas dzīvība tiek apdraudēta pēc 30 dienu badošanās, turpretī vārgākas personas kā, piemēram, pieteikuma iesniedzējs, tiktu pakļautas riskam daudz īsākā laikposmā.

74. Kas attiecas uz pieteikuma iesniedzēja piespiedu barošanas veidu, jo īpaši rokudzelžu un citu ierīču izmantošanu, Valdība atzīmēja, ka tas bija obligāti nepieciešams, pamatojoties uz pieteikuma iesniedzēja pretošanos, un atbilda attiecīgajā laikā spēkā esošajiem tiesību aktiem un dažādiem starptautisko organizāciju ieteikumiem. Turklāt pieteikuma iesniedzēja pašnāvnieciskās tieksmes un viņam noteiktā diagnoze “mozaikālā šizofrēnija” (sk. iepriekš 7. punktu) bija papildu faktori, kas padarīja rokudzelžu lietošanu par nepieciešamu.

Visbeidzot, pieteikuma iesniedzēja vēdera infekcijai nebija nekā kopēja ar piespiedu barošanu.

75. Pieteikuma iesniedzējs atsaucās uz paziņojumu, ko tiesā sniedza cietuma psihiatrs, kurš bija pārbaudījis viņu īsi pirms 2001. gada 14. augusta starpgadījuma (sk. iepriekš 16. punktu) un kurš bija atzinis viņu par pieskaitāmu.

2. Tiesas vērtējums

76. Tiesa atzīmē, ka savā iepriekšējā tiesu praksē Komisija uzskatīja, ka “personas piespiedu barošana nav saistīta ar pazemojošiem elementiem, ko konkrētos apstākļos var uzskatīt par aizliegtiem atbilstoši Konvencijas 3. pantam. Tomēr, ja [...] aizturētā persona piesaka badastreiku, tas nenovēršami var izraisīt nesaskaņas starp indivīda tiesībām uz fizisko integritāti un Augstās līgumslēdzējas puses pozitīvo pienākumu atbilstoši Konvencijas 2. pantam – nesaskaņas, ko neatrisina pati Konvencija” (sk. lietu “X pret Vāciju” ((1984) 7 EHRR 152).

77. Tiesa atkārto, ka pasākumu, kas ir terapeitiski nepieciešams no vispārārstītu medicīnas principu viedokļa, principā nevar uzskatīt par necilvēcīgu un pazemojošu (sk. sprieduma lietā “Džalo [Jalloh] pret Vāciju” [GC], Nr. 54810/00, 69. punktu, ECTK 2006-...). To pašu var teikt par piespiedu barošanu, kuras nolūks ir glābt dzīvību konkrētam aizturētajam, kurš apzināti atsakās no ēdiena. Tomēr Konvencijas pusēm ir jāpārlicinās, vai pārlicinoši ir apstiprināta medicīniskā nepieciešamība (sk. 1992. gada 24. septembra sprieduma lietā “Hercegfalvi [Herczegfalvy] pret Austriju”, A sērija Nr. 244, 83. punktu 26. lpp.). Turklāt Tiesai jāpārlicinās, ka ir ievērotas procesuālās garantijas saistībā ar lēmumu veikt piespiedu barošanu. Bez tam veids, kādā pieteikuma iesniedzējs ir pakļauts piespiedu barošanai badastreika laikā, nedrīkst pārsniegt minimālo smaguma pakāpes sliekšni, kas noteikts Tiesas judikatūrā atbilstoši Konvencijas 3. pantam (sk. iepriekš citētā sprieduma Ņevmeržicka lietā 94. punktu).

a) Par medicīnisko nepieciešamību veikt pieteikuma iesniedzēja barošanu piespiedu kārtā

78. Tiesa atzīmē, ka pieteikuma iesniedzējs vairākkārt uzsāka badastreiku, tostarp 1995. gada 2. pusē, kad viņš badojās vismaz vienu mēnesi (sk. iepriekš 21. punktu). Netika paziņots, ka viņš būtu barots piespiedu kārtā kādā no iepriekšējiem badastreikiem, ne arī ka viņa dzīvība un veselība būtu apdraudēta. Turklāt divi izolatorā pavadītie 10 dienu laikposmi, kurus viņam piemēroja 1995. gada 24. novembrī un 4. decembrī (kad viņš arī tika turēts cietumā Nr. 3) atspoguļo administrācijas nostāju, ka pieteikuma iesniedzēja dzīvība nebija apdraudēta viņa badastreika dēļ un ka par sodu viņš kopumā 20 dienas jātur bargākos apstākļos nekā parasti (sk. iepriekš 21. punktu).

79. Soda sankcijas, kas pieteikuma iesniedzējam tika piemērotas 1994.–1995. gadā, apliecina, ka cietuma administrācija uzskatīja badastreikus par noteikumu pārkāpumiem un nepaklausīgu rīcību attiecībā pret cietuma administrāciju, uz ko jāreaģē nopietni, tostarp ievieojot pieteikuma iesniedzēju vienieslodzījuma kamerā. Pieejamā informācija ļauj secināt, ka vietējo tiesu nostāja pieteikuma iesniedzēja lietā bija līdzīga (sk. iepriekš 23. punktu), un instrukcijā, pamatojoties uz ko tika veikta pieteikuma iesniedzēja piespiedu barošana, bija skaidri noteikumi šajā saistībā (sk. iepriekš 41. punktu). Šāda nostāja atbilst pieteikuma iesniedzēja sūdzībai, ka viņa piespiedu barošanas nolūks bija nevis viņa dzīvības glābšana, bet drīzāk drosmes atņemšana turpināt protestu.

80. Tiesa uzskata par dīvainu, ka pieteikuma iesniedzēja stāvoklis tika uzskatīts par tik nopietnu, ka bija nepieciešama piespiedu barošana 2001. gada 3., 5., 6., 7. un 10. septembrī, turpretī vienlaikus viņš tika atzīts par pieteikami spējīgu, lai piedalītos tiesas sēdēs 2001. gada 4. un 13. septembrī (sk. iepriekš 18. punktu). Tā arī atzīmē, ka, neraugoties uz viņa iespējamo

nepēku saistībā ar viņa ilgstošo atteikšanos no ēdiena 24 dienu garumā, ko pārtrauca septiņas piespiedu barošanas reizes, un neraugoties uz viņa vēdera infekciju, pieteikuma iesniedzēja stāvoklis tika uzskatīts par pietiekami labu, lai ļautu viņam turpināt badastreiku vēl 24 dienas bez jebkādas saredzamas nepieciešamības veikt piespiedu barošanu (sk. iepriekš 17. punktu).

81. Tiesa atzīmē vietējo tiesu konstatējumu, ka bija pietiekami pierādījumi par medicīnisku nepieciešamību veikt pieteikuma iesniedzēja piespiedu barošanu, lai glābtu viņa dzīvību (sk. iepriekš 26. un 27. punktu). Tomēr, pārbaudot materiālus, ko Valdība iesniedza pēc Tiesas lūguma, Tiesa neatrod nekādus pierādījumus par medicīniska testa vai cita izmeklējuma veikšanu, pamatojoties uz ko dežūrārsts nolēma uzsākt barošanu piespiedu kārtā (sk. iepriekš 18. punktu). No otras puses, pēc piespiedu barošanas beigām tika veiktas plašas pārbaudes. Vienīgā atsauce, kas apliecina piespiedu barošanas sākumu, patiesībā bija vienkārša 2001. gada 24. augusta atzīme, kurā norādīts, ka veikta piespiedu barošana, kā arī ievadītā ēdiena veids un daudzums. Netika norādīti pamatojumi lēmumam uzsākt piespiedu barošanas procedūru. Turklāt dežūrārsts pieteikuma iesniedzēja veselību katru reizi novērtēja kā “samērā apmierinošu” vai pat “apmierinošu” (sk. iepriekš 18. punktu), kas ir grūti savienojams ar dzīvības apdraudējuma stāvokli, kurā nepieciešama piespiedu barošana.

82. Tiesa arī norāda, ka saskaņā ar 33. panta 1. punktu Likumā par pirmstiesas apcietinājumu (sk. iepriekš 40. punktu), kā arī instrukciju, atbilstoši kurai tika veikta pieteikuma iesniedzēja piespiedu barošana (sk. iepriekš 41. punktu), ārstam būtu jānorāda piespiedu barošanas iemesli. Pieteikuma iesniedzēja lietā šādi iemesli netika norādīti. No tā izriet, ka pieteikuma iesniedzēja lietā šis svarīgais procesuālais aizsargpasākums netika ievērots.

83. Ņemot vērā medicīniska pierādījuma trūkumu par pieteikuma iesniedzēja dzīvības vai veselības nopietnu apdraudējumu, nevar apgalvot, ka administrācija rīkojās pieteikuma iesniedzēja labākajās interesēs, piemērojot viņam piespiedu barošanu, kas pati par sevi rada jautājumu atbilstoši Konvencijas 3. pantam (sk. iepriekš citētā sprieduma Ņevmeržicka lietā 96. punktu). Turklāt, ievērojot cietuma administrācijas uzskatu, ka badastreiki bija cietuma kārtības pārkāpumi (sk. iepriekš 78. un 79. punktu), Tiesa secina, ka ir pietiekams pamats atzīt pieteikuma iesniedzēja sūdzību, ka viņa piespiedu barošanas nolūks patiesībā bija atņemt viņam drosmi turpināt savu protestu.

b) Par pieteikuma iesniedzēja piespiedu barošanas veidu

84. Pieteikuma iesniedzējs sūdzējās arī par viņa piespiedu barošanas pārmērīgi sāpīgo veidu, kura nolūks bija atņemt viņam drosmi turpināt savu protestu un kalpot kā brīdinājumam pārējiem par gaidāmo bargo izturēšanos, ja viņi sekotu pieteikuma iesniedzēja piemēram.

85. Tiesa ir satriekta par piespiedu barošanas veidu šajā lietā (sk. iepriekš 19.–21. punktu), tostarp par neapstrīdamajiem faktiem saistībā ar viņa saslēgšanu rokudzelžos, neraugoties uz nepretošanos, par nežēlīgu sāpju radīšanu, lai piespiestu viņu atvērt muti, par viņa mēles izvilkšanu no mutes ar metāla knaiblēm. Tiesa pieņem, ka šis paziņojums ir patiess, ņemot vērā arī neapstrīdamo paziņojumu, ko tiesā sniedza V. B. (sk. iepriekš 21. punktu), par redzētajām asinīm uz pieteikuma iesniedzēja apģērba pēc viņa piespiedu barošanas.

86. Turklāt vairākas vietējos tiesību aktos paredzētās procesuālās garantijas (sk. iepriekš 40. un 41. punktu), piemēram, iemeslu noskaidrošana par piespiedu barošanas uzsākšanu un pabeigšanu vai ievadītā ēdiena sastāva un daudzuma atzīmēšana, netika ievērotas vai arī tika ievērotas tikai daļēji (sk. iepriekš 18. punktu).

87. Visbeidzot, Tiesa atzīmē, ka pieteikuma iesniedzējs bija lūdzis izmantot intravenozo katetru, nevis veikt piespiedu barošanu un ka viņš piedāvājis savas ģimenes palīdzību sagādāt viņam nepieciešamos katetrus (sk. iepriekš 21. punktu). Pieejamā informācija ļauj secināt, ka viņš nesaņēma atbildi uz savu lūgumu, un ne vietējās tiesas, ne Valdība par to neizteicās. No tā izriet, ka bija mazāk agresīva alternatīva piespiedu barošanai, kas pat netika apsvērta, neraugoties uz pieteikuma iesniedzēja skaidru lūgumu.

88. Pat pieņemot, ka ne viņa nolauztais zobs, ne vēdera infekcija nekādā veidā nebija saistīti ar pieteikuma iesniedzēja piespiedu barošanu, Tiesa secina, ka veids, kādā tā tika veikta, bija nevajadzīgi sāpīgs un pazemojošs.

c) Secinājums

89. Ņemot vērā iepriekšminēto, Tiesa secina, ka pieteikuma iesniedzēja atkārtoto piespiedu barošanu, ko pamatoja nevis ticami medicīniski apsvērumi, bet drīzāk mērķis piespiest pieteikuma iesniedzēju pārtraukt protestu, un ko veica veidā, kas nevajadzīgi pakļāva viņu lielām fiziskām sāpēm un pazemojumam, var uzskatīt tikai par spīdzināšanu (sk. iepriekš citētā sprieduma *Neuverzicht* lietā 98. punktu).

Tātad Konvencijas 3. pants ir pārkāpts.

III. KONVENCIJAS 6. PANTA 1. PUNKTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

90. Pieteikuma iesniedzējs sūdzējās, ka Augstākās tiesas atteikums pārbaudīt viņa sūdzību par piespiedu barošanu bija viņa tiesību pārkāpums saistībā ar tiesas pieejamību, ko nodrošina Konvencijas 6. panta 1. punkts.

91. Valdība tam nepiekrīt. Tā atzīmēja, ka pieteikuma iesniedzējam bija jāsamaksā tiesas izdevumi 45 MDL (aptuveni 3 EUR). Pieteikuma iesniedzējam bija pieejami pietiekami resursi, lai samaksātu savam advokātam 1000 MDL, un viņš bija uzvarējis vairākos tiesas procesos, saņemot kaitējuma atlīdzību vairāk nekā 6000 MDL apmērā (sk. iepriekš 30. punktu). Turklāt pieteikuma iesniedzējam bija atļauts strādāt un gūt ienākumus. Visa nauda, kas piederēja ieslodzītajam, tika noguldīta viņa personīgajā cietuma kontā.

92. Pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka viņš bija izdevis visu saņemto naudu par tāda veida zālēm, kas nebija pieejamas cietumā, un par savu daudzo tiesas procesu tiesāšanās izdevumiem. Viņš nebija saņēmis 2005. gadā piešķirto summu (5000 MDL), jo lēmums tika pārsūdzēts un lieta vēl nebija pabeigta laikā, kad viņa sūdzība par piespiedu barošanu tika iesniegta Augstākajā tiesā. Viņš bija 2. grupas invalīds, kurš daudz laika pavadīja ārstējoties un tādējādi nevarēja cerēt atrast darbu cietumā. Viņa invaliditātes pensijas maksājumi viņa apcietinājuma laikā bija pārtraukti, un viņam nebija nekādu ieņēmumu viņa piecus gadus ilgajā apcietinājuma laikā.

93. Tiesa atsaucas uz vispārējiem principiem, kas noteikti tās judikatūrā, par tiesas pieejamību Konvencijas 6. panta 1. punkta nozīmē un, konkrētāk, uz prasību apmaksāt tiesas izdevumus (sk. kā vienu no daudzajiem piemēriem sprieduma lietā “*Kreuz [Kreuz] Poliju*”, Nr. 28249/95, ECTK 2001-VI, 52.–57. punktu un pārējās tajā norādītās atsaucēs).

94. Tiesa atzīmē, ka konkrētā tiesvedība attiecās uz pieteikuma iesniedzēja prasību par zaudējuma atlīdzību. Attiecīgi 6. panta 1. punktu piemēro atbilstoši tā civilajai daļai (sk. iepriekš citētā sprieduma *Kreica* lietā 35. punktu).

95. Kas attiecas uz šo lietu, Tiesa atzīmē, ka pieteikuma iesniedzēja sūdzība attiecās uz iespējamo kaitējumu viņa veselībai, ko izraisīja administrācijas darbības. Saskaņā ar Civilprocesa kodeksa (CCP, sk. iepriekš 39. punktu) 85. panta 1. punktu viņš būtu jāatbrīvo no tiesas izdevumu segšanas, pamatojoties uz viņa sūdzības veidu, neatkarīgi no viņa spējām veikt maksājumu. Tiesa atzīmē, ka pieteikuma iesniedzējs skaidri nenorādīja šo pamatojumu, lai viņš tiktu atbrīvots no tiesas izdevumu segšanas. Tomēr tā arī atzīmē, ka CCP 85. panta 1. punkta teksts neattiecinā uz tā piemērošanu prasību par ieinteresētās puses formālu lūgumu. Tiesa uzskata, ka vietējai tiesai būtu jāpārbauda viņa lūgums par tiesas izdevumu atcelšanu, arī ņemot vērā viņa sūdzības veidu (kā to darīja Kišinevas Reģionālā tiesa, sk. iepriekš 22. punktu), ievērojot viņa skaidri izteikto atsauci uz Civilprocesa kodeksa 437. pantu (kas savukārt attiecas uz 85. pantu), atsakoties pārbaudīt viņa lietu un ņemot vērā iesniegto sūdzību nopietnību, jo tajās bija atsauce uz iespējamu spīdzināšanu.

96. Ņemot vērā iepriekšminēto, Tiesa uzskata, ka pieteikuma iesniedzējam bija liegta tiesas pieejamība. Tātad Konvencijas 6. panta 1. punkts ir pārkāpts.

IV. KONVENCIJAS 8. PANTA IESPĒJAMĀS PĀRKĀPUMS

A. Korespondences iespējamā cenzūra

97. Atbilstoši Konvencijas 8. pantam pieteikuma iesniedzējs sūdzējās par iespējamu savas korespondences cenzūru.

98. Valdība norādīja, ka netika veikta nekāda pieteikuma iesniedzēja korespondences cenzūra, jo tas bija pretlikumīgi. Ja tiesību akti izņēmuma kārtā atļāva cenzūru, bija nepieciešama iepriekšēja tiesas atļauja (sk. iepriekš 45. punktu). Administrācija atvēra un izlasīja tikai tās vēstules, kas bija adresētas pieteikuma iesniedzējam un cietuma administrācijai. Netika izlasīta neviena no personīgi pieteikuma iesniedzējam adresētajām 580 vēstulēm. Pamatojot šo apgalvojumu, Valdība iesniedza ienākošā pasta reģistra vairāku lapu kopiju, atbilstoši kuram vairākas pieteikuma iesniedzējam adresētās vēstules bija marķētas ar “aizzīmogots”. Turklāt pieteikuma iesniedzējs divas reizes parakstīja veidlapas, abos minētajos gadījumos apstiprinot, ka viņš saņēmis vēstules aizzīmogatās aploksnēs. Turklāt Valdība apgalvoja, ka dažas no pieteikuma iesniedzēja uzrādītajām vēstulēm, uz kurām bija zīmogs un uzraksti, varētu būt viltotas.

99. Atbilstoši tiesu praksei Tiesai ir jāpārbauda, vai tika traucētas pieteikuma iesniedzēja tiesības atbilstoši 8. pantam, vai šāds traucējums bija “paredzēts likumā”, ievērojot minētā panta 2. punktā noteikto likumīgo mērķi, un bija “nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā” (sk. kā vienu no daudzajiem piemēriem sprieduma lietā “Mesina [*Messina*] pret Itāliju” (Nr. 2), Nr. 25498/94, 63. punktu, ECTK 2000-X; kā arī iepriekš citētā sprieduma lietā „Ostrovars pret Moldovu” 97. punktu). Tā izskatīs katru no šiem kritērijiem pēc kārtas.

1. Vai tika traucētas pieteikuma iesniedzēja tiesības attiecībā uz viņa korespondenci?

100. Tiesa atzīmē, ka uz vairākām pieteikuma iesniedzējam 2001.–2003. gadā nosūtītajām vēstulēm no tiesībaizsardzības aģentūrām, cilvēktiesību organizācijām un pat no psihiatriskās slimnīcas nav ne cietuma zīmoga, ne citu uzrakstu (sk. iepriekš 33. punktu). Tā arī atzīmē, ka visas iepriekšminētās vēstules bija adresētas tikai pieteikuma iesniedzējam. Kas attiecas uz vēstuļu iespējamo viltošanu, Tiesa atzīmē, ka Valdība nenorādīja, par kurām vēstulēm tai bija aizdomas, ka tās ir viltotas, un neiesniedza šajā saistībā nekādus pierādījumus. Tāpēc Tiesai nav iemesla apšaubīt šo vēstuļu autentiskumu.

101. Tiesa secina, ka pretēji Valdības apgalvojumiem lietā ir skaidrs pierādījums, ka vismaz dažas no pieteikuma iesniedzēja vēstulēm cietuma administrācija bija atvērusi. Attiecīgi ir traucētas pieteikuma iesniedzēja tiesības attiecībā uz viņa korespondenci.

2. Vai traucējums bija “paredzēts likumā”?

102. Tiesa atgādina, ka jēdziens “saskaņā ar likumu” prasa ne tikai atbilstību iekšzemes tiesībām, bet attiecas arī uz attiecīgo tiesību kvalitāti (1997. gada 25. jūnija sprieduma lietā “Halfords [*Halford*] pret Apvienoto Karalisti”, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-III, 49. punkts 1017. lpp.). Iekšzemes tiesībās pietiekami skaidri jānorāda publiskajām iestādēm piešķirtās attiecīgās rīcības brīvības apjoms un īstenošanas veids, lai nodrošinātu personām to minimālo aizsardzības līmeni, uz ko tām ir tiesības atbilstoši tiesiskumam demokrātiskā sabiedrībā (1996. gada 15. novembra sprieduma lietā “Domenikini [*Domenichini*] pret Itāliju”, *Reports* 1996-V, 33. punkts 1800. lpp.).

103. Tiesa atzīmē, ka pieteikuma iesniedzējam netika nodrošināta piekļuve cietuma noteikumiem, kas regulēja arī pieteikuma iesniedzēja korespondences apstrādi, līdz 2003. gada decembrim (sk. iepriekš 17. punktu). Lai arī gan vecie, gan jaunie tiesību akti paredzēja iespēju atvērt aizturētā korespondenci konkrētos apstākļos, Tiesa konstatē, ka likumā noteiktā kārtībā pieteikuma iesniedzēja gadījumā netika ievērota. Konkrētāk, Valdība neiesniedza nekādus pierādījumus, ka tiesa bija atļāvusi atvērt kādu no iepriekšminētajām vēstulēm, kas bija būtisks nosacījums korespondences atvēršanai (sk. iepriekš 45. un 98. punktu).

104. No tā izriet, ka pieteikuma iesniedzēja korespondences atvēršana bez tiesas atļaujas bija iekšzemes tiesību pārkāpums un attiecīgi nebija “paredzēts likumā” Konvencijas 8. panta nozīmē. Ņemot vērā šo konstatējumu, Tiesa neuzskata par vajadzīgu pārbaudīt, vai traucējums bija “nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā”.

Tātad Konvencijas 8. pants ir pārkāpts attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja korespondences cenzūru.

B. Iespējamība, ka netika nodrošināti pieņemami apstākļi attiecībā uz satikšanos ar pieteikuma iesniedzēja ģimeni

105. Pieteikuma iesniedzējs arī sūdzējās, ka viņa tiesības satikties ar radniekiem un draudzeni tika strikti ierobežotas. Konkrētāk, viņam bija aizliegta jebkāda fiziska saskare ar viņiem, izņemot dažus gadījumus, un viņam bija jāsaazinās ar viņiem caur stikla šķērssienu. Tas, ka viņam bija jāsež vienā no piecām stikla kabīnēm, kas atradās viena līdās otrai, nozīmēja, ka privātums nebija iespējams.

106. Valdība apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzējam nebija ģimenes attiecību ar sievu un bērnu, jo 2002. gadā viņš iesniedza šķiršanās prasību un aizbildniecību pār savu dēlu. Visi viņa lūgumi satikties ar viņa draudzeni un viņas bērnu tika apmierināti, tostarp satikšanās ar viņiem atsevišķa telpā un ilgos laika posmos, kā apliecina šādu satikšanos apstiprinājumi dažādos 2004. gada datumos. Turklāt stikla šķērssienu stikla kabīnēs, kas bija paredzētas “īsiem apmeklējumiem”, bija nepieciešama drošības apsvērumu dēļ un neaizkavēja brīvu saziņu starp iesaistītajiem.

107. Tiesa atkārto, ka jebkāda turēšana apcietinājumā, kas ir likumīga Konvencijas 5. panta nozīmē, pēc savas būtības ietver privātās un ģimenes dzīves ierobežojumu un ka daži kontroles pasākumi attiecībā uz ieslodzīto saziņu ar ārpasauli ir nepieciešami un paši par sevi nav nesaderīgi ar Konvenciju (sk. sprieduma lietā “Van der Vens [*Van der Ven*] pret Nīderlandi”, Nr. 50901/99, ECTK 2003-II, 68. punktu). Tomēr ieslodzītie “turpina izmantot visas pamattiesības un brīvības, ko nodrošina Konvencija, izņemot tiesības uz brīvību” (sprieduma lietā “Hērsts [*Hirst*] pret Apvienoto Karalisti” (Nr. 2) [GC], Nr. 74025/01, ECTK 2005-..., 69. punkts). Turklāt, kas attiecas uz ieslodzītā tiesībām uz ģimenes dzīvi, svarīgi, ka cietuma administrācija palīdz viņam uzturēt kontaktus ar viņa tuvākajiem ģimenes locekļiem (sk. iepriekš citētā sprieduma lietā “Mesina pret Itāliju” (Nr. 2) 61. punktu). Ievērojot nepieciešamos drošības pasākumus, aizturētajiem būtu jāļauj satikties ne tikai ar saviem radniekiem, bet arī ar citām personām, kas vēlas viņus apmeklēt (sk. iepriekš 48. punktu). Visbeidzot Tiesa atkārto, ka “svarīga privātās dzīves un ieslodzīto rehabilitācijas daļa ir saglabāt viņu kontaktus ar ārpasauli, cik vien tas praktiski iespējams, lai atvieglotu viņu atkārtotu integrāciju sabiedrībā pēc atbrīvošanas, un to īsteno, piemēram, nodrošinot apmeklējumu iespējas ieslodzīto draugiem un atļaujot korespondenci ar viņiem un citām personām” (sprieduma lietā “X pret Apvienoto Karalisti”, Nr. 9054/80, D. R. 30, 113. lpp.). No tā izriet, ka pieteikuma iesniedzēja draudzenes un viņas meitas, kā arī viņa māsas apmeklējumi ietilpa Konvencijas 8. pantā paredzētās aizsardzības jomā.

108. Tiesa pārbaudīs attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju veikto pasākumu atbilstību, pamatojoties uz tās parasto pārbaudi (sk. iepriekš 99. punktu).

1. Vai tika traucētas pieteikuma iesniedzēja tiesības atbilstoši Konvencijas 8. pantam?

109. Kamēr Valdība neiesniedza nevienu pierādījumu savam apgalvojumam, ka 2003. gadā bija atļautas satikšanās atsevišķā telpā, pieteikuma iesniedzējs no savas puses iesniedza vienu piemēru kā pierādījumu tam, ka satikšanās ar viņa draudzeni un viņa māsu tika noraidīta bez pamatojuma (sk. iepriekš 35. punktu).

110. Turklāt tiesvedības laikā, kuru pieteikuma iesniedzējs ierosināja vietējās tiesās, neviena iesaistītā amatpersona neizteicās, ka pieteikuma iesniedzējam bija atļauts satikties ar saviem apmeklētājiem atsevišķā telpā. Drīzāk tās apgalvoja, ka šādas satikšanās nebija atļautas atbilstoši cietumu noteikumiem un ka stikla šķērssienu bija nepieciešama drošības apsvērumu dēļ – šo argumentu atzina tiesas (sk. iepriekš 36. punktu).

111. Tiesa secina, ka vismaz 2003. gadā pieteikuma iesniedzējam tika atteiktas satikšanās ar viņa māsu un draudzeni atsevišķā telpā, ka viņiem bija jāsatiekas vienā no stikla kabīnēm un ka viņš bija atdalīts no saviem apmeklētājiem ar stikla šķērssienu. Attiecīgi tika traucētas pieteikuma iesniedzēja tiesības satikt savus apmeklētājus privātos apstākļos.

2. Vai traucējums bija “paredzēts likumā”?

112. Tiesa atzīmē, ka Valdība nenorādīja nevienu tiesību aktu kā pamatojumu stikla šķērssienu uzstādīšanai kabīnē, kas paredzēta kā aizturēto un viņu apmeklētāju satikšanās vieta. Formulējumā, ko varētu uzskatīt par atļauju šādai darbībai un kas atrasts Likuma par turēšanu apcietinājumā 19. panta 3. punktā (sk. iepriekš 40. punktu), noteikts šādi: “Atļautās satikšanās norisinās ieslodzījuma vietas administrācijas uzraudzībā.” Tiesa uzskata, ka šis formulējums ir ļoti vispārīgs, un sīkāks precizējums nav sniegts arī cietumu noteikumos, kuros vienkārši atkārtots šis formulējums.

113. Šķiet, ka nevienā citā oficiālā tiesību aktā nav sīkāka informācija par šīs frāzes nozīmi, kas varētu liecināt par to, ka katras ieslodzījuma vietas administrācijai bija dota ļoti plaša rīcības brīvība attiecībā uz satikšanās kontroles īstenošanas veidu. Noraidot pieteikuma iesniedzēja sūdzības, cietuma administrācija atsauca uz cietuma Nr. 13 Statūtu 53. panta 4. punktu. Šis dokuments Tiesai netika iesniegts, un to ne reizi nepieminēja vietējās tiesas. Ņemot vērā iepriekšminēto un to, ka cietumu noteikumi netika publicēti (sk. iepriekš 17. punktu), ir iemesls uzskatīt, ka arī cietuma Nr. 13 Statūti (ja vien tie un cietumu noteikumi nav viens un tas pats dokuments) nebija publiski pieejams dokuments.

114. Lai gan iepriekšminētie fakti skaidri apliecina, ka pieteikuma iesniedzēja tiesību traucēšana nebija “paredzēta likumā” Konvencijas 8. panta 2. punkta nozīmē, Tiesa uzskata, ka tai nav jāpieņem galīga nostāja šajā jautājumā, ņemot vērā tās turpmāk izklāstītos konstatētos faktiskos apstākļus.

3. Vai traucēšanai bija likumīgs mērķis?

115. Tiesa uzskata, ka ierobežojumus attiecībā uz kontaktu uzturēšanas veidu ar ārpusauli, tostarp fizisku šķēršļu, piemēram, stikla šķērssienu, uzstādīšanu, var īstenot ar likumīgu mērķi nodrošināt sabiedrisko drošību un novērst nekārtības un noziegumus Konvencijas 8. panta 2. punkta nozīmē.

4. Vai traucēšana bija “nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā”?

116. Tiesa atzīmē, ka Valdība norādīja uz drošības apsvērumiem, pamatojot nepieciešamību nošķirt pieteikuma iesniedzēju no viņa apmeklētājiem ar stikla šķērssienu. Šā iemesla dēļ arī vietējās tiesas noraidīja pieteikuma iesniedzēja sūdzību.

117. Tiesa uzskata, ka vietējās tiesas nemaz nemēģināja noskaidrot drošības jautājumu veidu konkrēti pieteikuma iesniedzēja lietā. Tiesas aprobežojās ar vispārpieņemto nepieciešamību nodrošināt aizturēto un apmeklētāju drošību. Tiesa atzīmē, ka pieteikuma iesniedzējs bija apsūdzēts krāpšanā (sk. iepriekš 7. punktu). Tā kā nebija nekāda slepenas norunas, atkārtota

pārkāpuma vai bēgšanas riska, pamatoti var uzskatīt, ka, ļaujot pieteikuma iesniedzējam satikties ar viņa apmeklētājiem, netiktu radīts drošības risks. Šo secinājumu pastiprina fakts, ka pieteikuma iesniedzējam šādi apmeklējumi vairākkārt tika atļauti 2004. gadā (sk. iepriekš 106. punktu), un netika apgalvots, ka pieteikuma iesniedzēja personība vai citi saistītie apstākļi, ko novēroja 2003. gadā, būtu krasī mainījušies 2004. gadā.

118. Lai gan var būt gadījumi, kad ierobežojumi aizturētā saziņai ar ārpusauli varētu būt nepieciešami, tas neattiecas uz šo konkrēto lietu. Administrācija nesniedza pierādījumus par apdraudējumu, ko radīja pieteikuma iesniedzējs, un pēc tam apstiprināja, ka šāda apdraudējuma nebija, ļaujot viņam satikties ar saviem apmeklētājiem privāti 2004. gadā. Tas, ka tiesas atļāva šādas satikšanās (sk. iepriekš 37. punktu) arī apstiprina šo secinājumu. No otras puses, nevar ignorēt ilgā laikposma (vismaz vienu gadu 2003. gadā) ietekmi, kurā pieteikuma iesniedzējs nevarēja nonākt fiziskā saskarē ar saviem apmeklētājiem, to, ka viņš varēja uzturēt attiecības ar viņiem tikai vēstuļu apmaiņas ceļā un tiekoties ar viņiem cietumā (sk. iepriekš 37. punktu), un fiziskos šķēršļus brīvām pārrunām, ko radīja stikla kabīne (sk. CPT konstatētos faktiskos apstākļus iepriekš 47. punktā un neapstrīdētās pieteikuma iesniedzēja sūdzības par privātuma trūkumu piecās blakus novietotajās kabīnēs, kā norādīts iepriekš 105. punktā). Tā kā uzskatāmi netika pierādīta šādu plašu pieteikuma iesniedzēja tiesību ierobežojumu nepieciešamība, vietējām iestādēm neizdevās panākt taisnīgu līdzsvaru starp sasniedzamajiem mērķiem un pieteikuma iesniedzēja tiesībām atbilstoši 8. pantam.

119. Tātad Konvencijas 8. pants ir pārkāpts arī šajā saistībā.

V. KONVENCIJAS 10. PANTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

120. Pieteikuma iesniedzējs sūdzējās par cietuma administrācijas atteikšanos nodrošināt viņam piekļuvi cietumu noteikumiem, dokumentam, kas nebija publiskots, lai gan tas attiecās uz vairākām viņa tiesībām.

121. Valdība tam nepiekrīta un norādīja, ka 10. pants nebija piemērojams. Tomēr cietuma noteikumu kopija tika nosūtīta pieteikuma iesniedzējam 2003. gada decembrī, un tādējādi viņa tiesības vairs netika pārkāptas.

122. Tiesa uzskata, ka šajā lietā tai nav jālemj par to, vai 10. pantu varētu interpretēt kā prasību iestādēm nodrošināt pieteikuma iesniedzējam piekļuvi tādai informācijai kā cietumu noteikumi. Tā kā šāda informācija bija ļoti svarīga to pieteikuma iesniedzēja tiesību aizsardzībai, kas nodrošinātas ar Konvencijas 3. un 8. pantu, administrācijas atteikšanās izsniegt pieteikuma iesniedzējam cietumu noteikumu kopiju tika ņemta vērā, izskatot viņa sūdzības atbilstoši minētajiem pantiem.

Attiecīgi Tiesa neuzskata par vajadzīgu pārbaudīt šo sūdzību atsevišķi.

VI. KONVENCIJAS 41. PANTA PIEMĒROŠANA

123. Konvencijas 41. pants paredz:

„Ja Tiesa konstatē, ka ir noticis Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, un ja attiecīgās Augstās Līgumslēdzējas Puses iekšējās tiesību normas paredz tikai daļēju šā pārkāpuma seku novēršanu, Tiesa, ja nepieciešams, cietušajai pusei piešķir taisnīgu atlīdzību.”

A. Kaitējums

124. Pieteikuma iesniedzējs pieprasīja 81 800 EUR par morālo kaitējumu saistībā ar viņa tiesību iespējamajiem pārkāpumiem, tostarp 50 000 EUR par Konvencijas 3. panta pārkāpumu, 24 800 EUR par 6. panta pārkāpumu un 7000 EUR par 8. panta pārkāpumu. Viņš atsaucās uz Tiesas judikatūru saistībā ar iepriekšminētajiem pantiem.

125. Valdība nepiekrita un norādīja, ka pieteikuma iesniedzējs nebija pierādījis neviena Konvencijas panta pārkāpumu un nebija iesniedzis nevienu morālā kaitējuma pierādījumu. Tā uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzēja norādītā judikatūra ir neatbilstoša, jo attiecīgajās lietās bija izskatītas atšķirīgas situācijas un Tiesas piešķirtās summas attiecīgajās lietās atspoguļoja konstatējumu par vairāku Konvencijas pantu pārkāpumu.

126. Tiesa atgādina, ka tā šajā lietā ir konstatējusi smagus Konvencijas 3., 6. un 8. panta pārkāpumus, vissvarīgākais, spīdzināšanu. Pieņemot objektīvu lēmumu, Tiesa pieteikuma iesniedzējam piešķir kompensāciju par morālo kaitējumu 20 000 EUR apmērā (sk. iepriekš citētā sprieduma *Nejmeržicka* lietā 145. punktu; iepriekš citētā sprieduma *Holomjova* lietā 155. punktu).

B. Tiesāšanās izdevumi

127. Pieteikuma iesniedzējs pieprasīja 3136 EUR par tiesāšanās izdevumiem, šajā summā ietverot 3000 EUR par juridisko pārstāvību. Pamatojot savas prasības, viņš iesniedza līgumu ar savu pārstāvi un detalizētu ar lietu saistīto nostrādāto stundu sarakstu, apstiprinot, ka pārstāvis bija strādājis 50 stundas atbilstoši likmei 60 EUR stundā.

128. Valdība apstrīdēja nepieciešamību pavadīt 50 stundas pie lietas un atzīmēja, ka pieteikuma iesniedzējs tika pārstāvēts tikai pēc paziņojuma par pieteikuma iesniegšanu Valdībai. Turklāt pieprasītās summas bija nesamērīgi augstas, un nebija pierādījuma, ka pieteikuma iesniedzējs tās faktiski samaksājis savam pārstāvim. Turklāt pārstāvis bija bezpeļņas nevalstiskas organizācijas pārstāvis, un viņam būtu jāstrādā bez maksas.

129. Tiesa atgādina, ka, lai tiesāšanās izdevumus iekļautu piešķirtajā summā atbilstoši 41. pantam, jākonstatē, ka tie ir bijuši faktiski un radušies neizbēgami un ka tie ir bijuši pieņemami daudzuma ziņā (sk., piemēram, iepriekš citētā sprieduma lietā “*Ostrovans pret Moldova*” 121. punktu).

130. Šajā lietā, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja iesniegto detalizēto sarakstu, iepriekšminētos kritērijus, lietas sarežģītību un pieteikuma iesniedzēja advokāta veikto darbu, kurš pārstāvēja pieteikuma iesniedzēju tikai pēc tam, kad šī lieta tika paziņota, Tiesa piešķir 2000 EUR par tiesāšanās izdevumiem, atņemot 850 EUR, kas saņemti juridiskās palīdzības veidā no Eiropas Padomes, pieskaitot jebkādu pievienotās vērtības nodokli, kas varētu būt maksājams (sk. iepriekš citētā sprieduma *Nejmeržicka* lietā 149. punktu).

C. Nokavējuma procenti

131. Tiesa uzskata, ka standarta procentu likmes pamatā ir jābūt Eiropas Centrālās bankas aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmei, kam pieskaitīti trīs procentpunkti.

ŠO IEMESLU DĒĻ TIESA VIENPRĀTĪGI

1. *pasludina* pieteikumu par pieņemamu;

2. *uzskata*, ka ir noticis Konvencijas 3. panta pārkāpums attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja apcietinājumā turēšanas apstākļiem;

3. *uzskata*, ka ir noticis Konvencijas 3. panta pārkāpums attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja piespiedu barošanu un tās veidu;

4. *uzskata*, ka ir noticis Konvencijas 6. panta pārkāpums attiecībā uz atteikšanos pārbaudīt pieteikuma iesniedzēja kasācijas sūdzību pamatojoties uz to, ka viņš nebija apmaksājis tiesas izdevumus;

5. *uzskata*, ka ir noticis Konvencijas 8. panta pārkāpums saistībā ar viņa korespondences cenzūru;

6. *uzskata*, ka ir noticis Konvencijas 8. panta pārkāpums attiecībā uz apstākļiem, kādos pieteikuma iesniedzējam bija jāsatiekas cietumā ar saviem apmeklētājiem;

7. *nospriež*, ka nav nepieciešams skatīt sūdzību atsevišķi atbilstoši Konvencijas 10. pantam;

8. *uzskata*,

a) ka atbildētājam valstij trīs mēnešu laikā no dienas, kad šis spriedums saskaņā ar Konvencijas 44. panta 2. punktu kļūst galīgs, ir jāsamaksā pieteikuma iesniedzējam šādas summas, kas konvertējamas atbildētājas valsts nacionālajā valūtā atbilstoši maksājuma dienā spēkā esošajam kursam:

i) 20 000 EUR (divdesmit tūkstoši *euro*) par morālo kaitējumu;

ii) 1150 EUR (viens tūkstotis viens simts piecdesmit *euro*) par tiesāšanās izdevumiem;

iii) jebkuri nodokļi, kas var būt maksājami saistībā ar iepriekšminētajām summām;

b) ka no dienas, kad pagājuši minētie trīs mēneši, līdz maksājuma veikšanai šai summai pieskaitāmi procenti atbilstoši likmei, kas vienāda ar Eiropas Centrālās bankas aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmei kavējuma periodā, kurai pieskaitīti trīs procentpunkti;

9. *noraida* pārējo pieteikuma iesniedzēja prasības daļu par taisnīgu kompensāciju.

Sagatavots angļu valodā un paziņots rakstveidā 2007. gada 19. jūnijā saskaņā ar Tiesas reglamenta 77. panta 2. un 3. punktu.

Fatoša ARAČI
nodaļas sekretāra vietniece

Nicolass BRACA
priekšsēdētājs